

СВ. ПАВЛОВИЧЕ®

Списание
за читалищата
в България
и чужбина

1870

Св. Богородица Пътеводителка,
Тревненска иконописна школа

180 години от
рождението на
Николай Павлович

10-12
2015

СЪДЪРЖАНИЕ

Романьола МИРОСЛАВОВА - БЪДНИК	1
***ВИСОК ПРИНОС КЪМ БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА	2
145 ГОДИНИ СПИСАНИЕ „ЧИТАЛИЩЕ“!	
***МНОГОЛЕТНО РОДОЛЮБИВО ДЕЛО	4
ВРЪСТНИЦИ НА СПИСАНИЕТО!	
***ЗСЛУЖЕНО ПРИЗНАНИЕ	6
ВРЪСТНИЦИ НА СПИСАНИЕТО!	
***ДЕКЛАРАЦИЯ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ	7
***180 години от рождението на НИКОЛАЙ ПАВЛОВИЧ	8
Акад. Георги МАРКОВ: „Човек без история е като дърво без корен“	10
Димитър ЗЛАТЕВ - НОЩЕН ПАЗАЧ	12
ВЕСТИ ОТ СТРАНАТА	15
Николай ПАЧЕВ - творчески изяви в КОЗЛОДУЙ	16
акад. Пантелей ЗАРЕВ - 135 години от рождението на ЙОРДАН ЙОВКОВ	18
Младен ПАНЧЕВ - ЗАРЕВО НАД ПЛИСКА	20
Люба ЦАНЕВА - Трявна като значим художествен център	22
***ГРЕЙНАЛИ ОГНИЩА	23
***Писателят НИКОЛА РАДЕВ на 75	24
***Поетът ГЕОРГИ ДРАМБОЗОВ на 70	25
Мария ГАЛИШКА - ЗАБРАВЕНО БЛАГОПОЛУЧИЕ	26
Ана АЛЕКСАНДРОВА - ПОЕТИЧНО ПРЕТВОРЕНА ПЕСЕННА ВСЕЛЕНА	28
Матей ШОПКИН - ОБИЧ, ПОЧИТ И ПРИЗНАТЕЛНОСТ	29
Лозинка ЙОРДАНОВА - СЛАВЕИТЕ ДА НАДПЕЕШ	30
Петър ДОНЕВСКИ - ЗВЪН ОТ РОДОПИТЕ	31
***Под лъчите на „Светлина-1872“	32
***Стародавни обичаи	33
Василка ЦАЧЕВА - ВИК СРЕЩУ РАЗРУХАТА	34
доцент Ивайло ХРИСТОВ - ЗАВИСТТА – ТАЗИ НАША СТИХИЯ	36
Людмила ПЕТРОВА - КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР НА ДЕФИЛЕТО ..	38
ЛЮБОПИТНО	40

Първа корица - Портрет на Теофана Павлович,
художник - Николай Павлович

Обществен редакционен съвет Председател Боян Ангелов

Членове:

Благовеста Касабова	Красимир Петров
Димитър Христов	Матей Шопкин
Иван Деев	акад. Михаил Виденов
Емил Бехар	Христо Ганов
проф. Лъчезар Цоцорков	

Списание
е издание на
Фондация Читалище-1870 и
Съюза на българските писатели

Управителен съвет:

Боян Ангелов - председател
0895476380
Димитър Милов - изп. директор,
0878700441
Асен Асенов, 0898643654
Екатерина Захаријева, 0898531144
Петър Динчев, 0884267285
Николина Шишкова - секретар,
0886085171

Емилия Казакова
графичен дизайн

Адрес на редакцията:
София 1000, ул. „6 септември“ 35,
Съюз на българските писатели,
за сп. Читалище
e-mails:
chitalishte_1870@abv.bg
foundation_shitalishte@abv.bg

Индекс 20991 ISSN 0324-0746
Банкова сметка UniCredit Bulbank,
клон Батенберг, BIC: UNCR BGSF,
BG62UNCR96601085593300

Цена 5 лв.

Редакционна колегия
Главен редактор
Петър Динчев
Зам.- гл. редактор
Димитър Милов
Отг. секретар
Николина Шишкова
Редактори: Димо Троянов
Карол Николов

„ПОД КРИВАТА КРУША“

Навяляла в красивия свят на поезията още през ученическите си години, Ели Видева се утвърди като значима българска поетеса. След завършването на пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ тя се отдаде на учителската професия, но не захвърли перото. Автор е на лиричните книги „Огън под дъжда“, „Дом“, „Версия живот“, „Небесен конник“, „Думи за нататък“, а стихосбирката „Под кривата круша“ разкрива и сатиричното ѝ дарование.

Ели Видева

МАХМУРЛУК

Черна мацка ми стои на пътя,
злобно ме плете.
Вярно, че главата ми размъти
снощното менте.

Във очите ѝ съзирам нещо
сякаш ме чете,
или ще ме сваля тая вещица
за любов-менте.

Със походка тръпна на богиня,
с дълго деколте,
с люшнати гърди като за Гинес,
май и те менте.

И в разкашания мозък тътне
мисъл, и расте:
все едно е кой ще ме отмъкне
от живот менте.

ГЕНИЙ

Пуснал два-три стиха в Интернет
и се пъчи на мегдана:
Аз съм вече глобалист-поет,
за гръцмуля Нобеля ще хвана.

Щом докопам всичките пари
ще издам събрани съчинения,
а жената ще ми подари
месец всевъзможни изкушения.

И когато някой хубав ден
ме изпреведат на сто езика
ще прекръстят улица на мен.
Работа ли? Интернет ме вика!

БЕЗПАМЕТНО

...Сънувам, че съм станала богата,
че вземам доларов еквивалент
на учителска заплата,
че даже начисляват и процент
за работа във вредно обкръжение,
че обществото вече ме цени,
защото аз създавам тия гении,
с които ще се хвали в бъдни дни.
Сънувам... Ала утрото ме стряска.
Заспала съм за кой пореден път
над класните на кухненската маса.
А хуните в училище зоват.

ДА СМЕ ЖИВИ, ДА СМЕ ЗДРАВИ

Всички обичаме коледните и новогодишните празници. Сигурно заради това, че изпращаме старото и посрещаме новото. В тези вълшебни мигове между вчера и утре и в нас е вселена голямата надежда. За нещо хубаво, нещо радостно и красиво. Коледари и сурвакари разнасят от къща на къща тази голяма надежда с пожелание за здраве и светъл живот, за плодородие и благоденствие.

Такъв е главният замисъл и за искрящия бъдник в огнището, чийто искри осветяват мечтаното най-добро бъдеще

Православната ни църква подклажда приповдигнатото настроение с тържествата по случай Рождество Христово. Божият син, отбелязва тя, е дошъл на белия свят, за да стане Спасител на хората от греховете им и да им посочи пътя напред – път на доброта, човечност, благородство, взаимопомощ, милосърдие. Дано в тези празнични дни влезем в този път, защото колкото и големи свещи да палим пред иконите на светата Дева Мария и Младенеца, ако не допуснем до сърцето си Христовото послание, няма да стигнем далече. Нека всички се замислим над човеколюбивия призив: „Ако имаш две ризи, дай едната на ближния си!“. То е своеобразна присъда над жестокото разделение на българското общество на шепа безбожно богати и безброй толкова бедни, че едва свързват двата края и даже направо гладуват.

Казват, че надеждата умира последна. Нека в красивите коледни и новогодишни празници повярваме, че има чудеса и да направим всичко възможно те да станат действителност.

Добри гости – Коледари

БЪДНИК

*Бъдник тлее цяла нощ да грее.
Будна нека и жарта ноцува.
Пламякът мотае се край нея.
Тежко свекър тук молитва струва.*

*Свекър хвали офръчна снахица,
гдето вдига кръшен смях високо.
В люлки греят слънчеви дечица,
а в мазата луна виноока.*

*Със звезди таванът е обкичен,
подът с черги пъстри, домоткани.
Никне в двора първото кокиче.
Всичко като вчера, като лани...*

*Бъдник тлее цяла нощ да тлее.
Вкъщи да ни дойдат коледари.
Радостта в кръвта ни да запее:
здраве, берекет да ни завари!*

Романьола МИРОСЛАВОВА

ВИСОК ПРИНОС КЪМ БЪЛГАРСКАТА КУЛТУРА

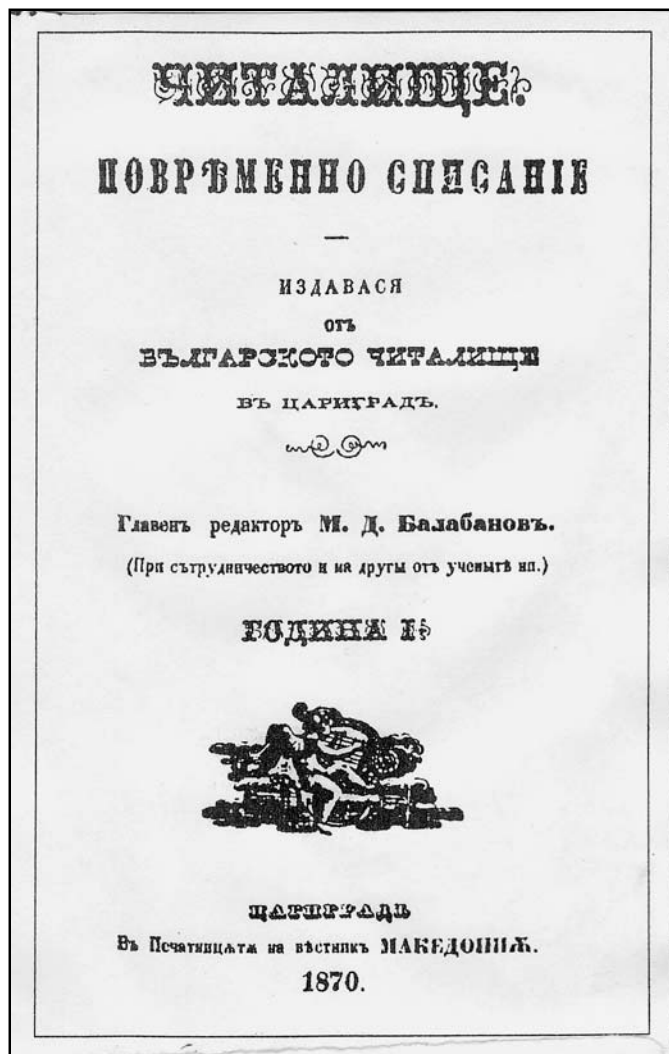
145 ГОДИНИ СПИСАНИЕ „ЧИТАЛИЩЕ“

Крачнало през няколко исторически епохи, възрожденското списание „Читалище“ навърши 145 години. И се утвърди като най-дълголетното българско издание. Независимо от всички превратности на времето. Със съдействието на редакторите, сътрудниците и разпространителите си, то е давало, дава и ще дава своя висок принос към българската култура.

Има нещо символично в това, че 1 октомври – рожденият ден на „Читалище“, е Празник на поезията у нас. Защото списанието, което е създадено през 1870 г. е люлка на предосвобожденската ни поезия. Ако други вестници и списания са публикували епизодично по някоя и друга поетична творба, за „Читалище“ това е утвърдена традиция. Специализирано в отразяване на културата, то дава широко място на художествената литература. Във всяка негова книжка има преводни творби на известни чуждестранни автори, а наред с тях се отделя широко място за произведения на български творци. И важно място сред тези произведения заема поезията. Младият по онова време Иван Вазов публикува в списанието своето стихотворение „Свещникът да свети“, което е едва ли не огледало на възрожденската ни поезия. Тук се появяват и стихове на Григор Пърличев, Райко Жинзифов, Добри Войников, Харалан Ангелов, Атанас Шопов, Стоян Михайловски, Стефан Стамболов и други. А Петко Р. Славейков, който е сред създателите и най-значимите автори на „Читалище“, издига високо равнището му като литературна трибуна с някои от най-известните си творби, „Към сиромасите братя“, „Изворът на белоногата“, „Не пей ми се“ и други.

Впо-късни години, когато България е вече свободна и независима държава, в списанието печатат свои стихове изтъкнати наши поети като Людмил Стоянов, Мария Грубешлиева, Иван Хаджигристов, Ламар, Елисавета Багряна, Камен Зидаров, Атанас Далчев, Никола Фурнаджиев, Христо Радевски, Младен Исаев, Веселин Ханчев, Павел Матев, Валери Петров, Пеньо Пенев, Лиана Даскалова, Георги Джагаров и много други.

Поетичните антологии „Свещникът да свети“,

„България вовек“ и „Родни предели“, издадени във връзка с различни годишнини на „Читалище“, показва колко пъстър и широк е авторският му актив днес. Въпреки тежките години на прехода, неговите сътрудници се множат. Така бе създаден литературният кръг „Читалище“, който се ползва с почит и уважение сред творците и почитателите на художественото слово у нас. Лице на този кръг дават и големи имена в днешната ни литература, като Кольо Георгиев, Ана Александрова, Найденов Вълчев, Велин Георгиев, Евтим Евтимов, Петър Караангов, Матей Шопкин и други.

Дружество будители - Монтана

Поздравителен адрес

Чрез господин Петър Динчев
главен редактор
до екипа на списание „Читалище-1870“

Уважаеми господин Динчев,
Уважаеми дами и господа,

Приемете най-искрените мои и на Управителния съвет на дружество „Будители“ в област Монтана поздравления по случай забележителната сто четиридесет и пета годишнина от творческия жизнен стаж на любимото списание „Читалище - 1870“.

Сто четиридесет и пет години за човека са непосилни за живеене, но за едно такова списание като това на най-старата българска културна институция, те отдавна са отправна точка към зрелостта и мъдростта. А те са истински настъпили, което го усещаме най-добре ние – вашите сътрудници и читатели!

Нека пребъде Вашата благородна мисия в служене на творчеството и културния живот на родината.

Пожелаваме Ви още дълги години да се трудите на попрището, с което сте се заели, за да просперира обичаното ни списание, да събуждате духа в сърцата на хората, да се борите за съхраняване на истинските ценности.

Сърдечно Ви пожелаваме крепко здраве и благоденствие!

Честит празник!

С уважение

Юлий Йорданов
председател на дружество „Будители“
в област Монтана

Но когато честваме 145-годишнината на „Читалище“, най-напред отбелязваме разбира се, създателите на списанието: Марко Балабанов, Лазар Йовчев (бъдещият екзарх Йосиф I), Тодор Икономов, Петко Р. Славейков, Стефан Бобчев, Драган Цанков. Интелигентни, талантливи, граждански ангажирани личности, те издигат списанието като важна културна трибуна в годините на Българското възраждане, а след Освобождението получават високо обществено признание.

По случай бележитата му годишнина в списанието се получиха множество поздравителни адреси, един от които публикуваме.

„ЧИТАЛИЩЕ“

МНОГОЛЕТНО РОДОЛЮБИВО ДЕЛО

На 1 януари 1870 г. в котленското „Долно училище“ е основано българско читалище по инициатива на учителите Стефан Томов, Ге-

На читалищния печат се изобразяват две стиснати длани и като знак, че чрез съгласие ще вървят напред по нелекия път на това родолюбиво дело. За своята народополезна дейност през годините чи-

НЧ „Съгласие-Напредък“-1870”, гр. Котел

орги Кандиларов и Иван Белинов, събрани около църковно-училищната община и със съдействието на Цариградската българска колония. Ревностен вдъхновител и поддръжник за това е учителят Стефан поп Филипов.

Учреденото събрание избира за пръв председател Иван Белинов. През следващата 1871 г. читалището е наречено „Българско читалище Съгласие-Напредък“. Новият председател Драганчо поп Йосифов решава над стаята, определена за читалищно помещение, да се постави надпис: „Земеделieto опитомява земята, а науката душата“.

талище „Съгласие-Напредък“-1870” е удостоено с орден „Кирил и Методий“ I степен.

Още през януари 1871 г. членовете на котленското читалище изиграват пиесата „Многострадалната Геновева“. Инициатор е учителят Стефан Томов. Мюдюринът, разрешил „театрото“, също присъства сред публиката. За доосвободенската самодейност има запазени ярки, но оскъдни доказателства поради двата пожара в Котел: през 1894 г. изгаря почти целия град (включително и читалището), а през 1936 г. читалището изгаря отново.

Представянето на пиеси през 20-те години на

XX век е свързано с името на тогавашния ръководител на колектива Руси Радев – режисьор и артист в Бургаския и Русенския театри, и котленски зет. Дълги години женските роли се изпълняват от мъже. Особено активна е читалищната театрална самодейност през 30-те и 40-те години на века, когато изгрява съзвездие от театralи. На котленска сцена започва своята ярка театрална кариера Владимир Трендафилов, там се изявяват и Стоян Бъчваров, Сава Огнянов, Вера Игнатиева, Гено Киров и др. През 50-те години Петър Кръстев поставя пиесата „Борсанови“. В по-новото време разкриват своите дарования котленските театralи, носители на златни медали от Шестия републикански фестивал Любен Люцканов, Божил Алексиев, Ранко Петров, Васил Бянов, Пенка Гичева, Йордан Банов, Ана Райнова, Руси Русев, Иван Пенев, Георги Бърдаров, Мария Байкова, Анка Михайлова, Стефка Шалева.

Освен любовта си към театъра, на сцената котленци разкриват и друга своя любов – към народната песен. Незабравими остават гласовете на направилия още през 1936 г. записи в Радио София Жечо Долчинков (1892-1950), на Цонко Попов (1875-1940), на професионалните музиканти Георги Захариев и Димитър Долапчиев, на Петър Кръстев, Васил Георгиев, Дона Карабекирова, Бона Въжарова, Гуди Гудев и майка му Стефана Гудева, на Мария Куцарова, Мария Касабова, Величка Иванова, Веска Банчева, Дечо Кремов и брат му известния народен певец Иван Кремов. Любовта на котленци към народната песен е пренесена през годините от детските битови хорове с ръководители Димитър Мянков и Славка Петрова, а понастоящем от Пенка Дунчева. Солистите Женя Райчева, София и Момчил Генови правят записи в БНР.

Котленските песни и мелодии са основа в репертоара на детския фолклорен ансамбъл, който

печели в три поредни години (2006, 2007 и 2008) трети места на националния фолклорен фестивал „Славееви нощи“ в гр. Айтос.

Към читалището през 1999 г. е основана група за стари градски песни „Балкански полъх“, която завоюва наградата за авторска песен в националния конкурс „Море и спомени“ в гр. Варна и втора награда през 2009 г. от националния конкурс „Листопад на спомените“ във

Варна.

Още при създаването на читалището родолюбивото население и живеещите извън родното си място котленци събират доброволно пари или книги. От тях се създава фондът на читалищната библиотека. През 1871 г. неизвестен дарител изпраща 171 книги. Архимандрит Теофилакт от Рилския манастир дарява 10 броя от книгата „Православное богословие“. Един от най-големите дарители на котленското читалище и на целия град е котленецът Петър Матеев (1850-1940), заемал важни държавни постове – секретар на генерал-губернатора на Източна Румелия Алеко Богориди, директор на пощите и телеграфа, пълномощен министър, виден общественик и публицист. На 1 август 1937 г. , по време на освещаването на новата читалищна сграда, Петър Матеев е обявен за почетен председател на „Съгласие-Напредък“. Другият голям дарител – Неделя Икономова е избрана за почетен

член на читалището. В памет на починалия си син Коста, тя дарява 180 кв. м. дворно място, върху което е изградена библиотека-музей. През 1993 г. Общинският съвет в Котел взема решение градската читалищна библиотека да стане „Общинска библиотека „Петър Матеев“. Читалището предоставя всички книги и материали за съхранение и ползване от гражданите.

„ЧИТАЛИЩЕ“

ЗСЛУЖЕНО ПРИЗНАНИЕ

Севлиевското читалище „Развитие-1870“ е основано от първия дипломиран лекар в града д-р Стойчо Христов. Създателите и съмишлениците на читалището стават организатори на Априлското въстание от 1876 г. в

Севлиевския край. Много от членовете на „Развитие“, начело със своя председател Стефан Пешев, намират

смертта си в пламъците на бунта.

Едно от основните направления в съвременната дейност на читалището е детската школа по изкуствата. Учениците от музикалния отдел имат и сценични изяви: открити продукции, участия в тържества по различни поводи. Признание заслужават преподавателите в школата Иглика Грънчарова и Цветан Радков. Възпитаниците на Ива Русинова от отдела по изобразително изкуство имат спечелени десетки национални награди.

От началото на 2010 г. към читалището работи и балетно студио „Примевара“, ръководено от Светлана Дянова. Школата по народни танци с ръководители Весела и Йордан Йорданови печели доверието на севлиевските деца и в нея се обучават повече от 140 малки танцьори. Друга млада формация е детската група за народно пеене. Към детската аудитория е насочен и репертоарът на куклено-театралния състав.

Читалищният театър на Севлиево е с многолетни традиции, а постановката „Лъжецът“ на режисьора Никола Узунев е най-награждавания спектакъл. Игран е с успех в Димитровград (Сърбия) и в София (на сцената на „Малък градски театър зад канала“).

Литературният кабинет „Пеньо Пенев“ е обединител на творческите търсения на севлиевските автори, а читалищният хор „Дора Пенева“ отдавна е спечелил признанието на местната публика. Вокална група за градски песни „Хармония“, оркестър „Северняци“, фолклорен ансамбъл „Развитие“, фолклорна формация „Веселина“ са предпочитани участници във всички празници – национални, местни, фирмени и училищни. Повече от 150

севлиевици се обучават в читалищния курс за народни танци, което е неоспоримо потвърждение за силата на българската традиция. Друг аспект за творчеството – художествената фотография, намира своята реализация

в дейността на фото клуб „Севлиево“.

За разлика от много други по-големи градове Севлиево има

свое кино. Модерната читалищна кинозала, изградена и оборудвана от бизнес сдружението „Севлиево 21 век“ само през 2010 г. има повече от 12 000 посетители. Организаторът на читалищното кино Маргарита Бориславова се стреми да представя пред съгражданите си не само всички новоизлезли филми, но и най-новата българска кинопродукция.

Осъществена е и друга мечта – читалището има свой вестник, онасловен „Развитие 1870“. Първият брой е посветен на 140-ата годишнина на читалището. Благодарение на активността на читалищното ръководство и на председателя Данаил Лалев сградата на „Развитие 1870“ е обновена до неузнаваемост. Реставриран е стенописът на художника Николай Панайотов. Във фоайетата на двата етаж има витрини и кътове за основателите на читалището, за читалищното знаме, за наградите на любителските формации и изданията на литературния кабинет.

Вече има „Синя галерия“ за изложби на класа по изобразително изкуство, „Бяла галерия“ за фотоизложби и слънчеви репетиционни зали. За своя юбилей НЧ „Развитие-1870“ е награждено с грамота от Министерството на културата за изключителен принос за развитие и обогатяване на духовния облик на община Севлиево. От Съвета на европейската научна и културна общност читалището получава сертификат за официален почетен статут на институция с висок престиж и обществено признание в областта на културата и значка „Златна книга“ за принос към развитието на българската култура.

„ЧИТАЛИЩЕ“

ДА СЪХРАНИМ ДЪРЖАВАТА НА ДУХА

ДЕКЛАРАЦИЯ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

Ние, българските писатели, споделяме съдбата на своя народ и с творчеството си изразяваме възжеланията и надеждите на нашите читатели. Паметливи свидетели на небивала бедност и невиджана несправедливост, ние заявяваме, че не само гладът и недоимъкът изтощават съзидателните сили на Отечеството днес. Днес става ясно, че политическата държава се е опълчила срещу Държавата на духа, създадена от Кирил и Методий с българската азбука, с българските книги. Разруха обхваща книжовността – вековечната опора на националното достойнство и националната независимост в света на двадесет и първия век!

Ето защо ние на свой ред провъзгласяваме неотменното право на българския народ на култура, образование и просвета според стародавни възрожденски традиции в разумно съчетание с напредничави съвременни идеи.

Столетният Съюз на българските писатели с първи почетен председател-основател Иван Вазов представя на Народното събрание и Правителството следните искания:

1. Да се приеме Закон за българския език, за да се съхранява и развива живата родна реч във всеобщата интонационна среда.
2. Да се осигури превес на българската книжовност в учебните програми и в учебниците, в образованието на всички равнища.
3. Да се премахне Данък добавена стойност върху българската книга, който не отчита творческата същност на художествената литература и я приравнява към стандартните стопански дейности.
4. Да се определи високопроцентна квота на българския език в музикалните емисии по националния ефир в съотношението на изпълнения на наши и чуждестранни песни.
5. Да се узаконят квоти за Съюза на българските писатели в:
 - * Съвета за електронни медии
 - * Българското национално радио
 - * Българската национална телевизия
 - * Българската телеграфна агенция
 - * Националния дворец на културата
 - * Министерство на културата
 - * Министерство на образованието
 - * Министерство на външните работи
6. Определен процент от стойността на всяка издадена у нас чуждестранна книга да се отчислява за специален „Фонд за подпомагане на българската художествена литература“ като данък за предоставено право на конкуренция на свободния книжен пазар.

Нашите искания са недвусмислен принос към укрепването на законовите и моралните устои на обществото!

Ние приканваме към съзидателни действия всички граждански организации и държавни институции!

Великите ни предшественици повеляват да възродим и да въздигнем България над злощастията на днешното време!

ОБНОВИТЕЛ НА БЪЛГАРСКОТО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

180 години от рождението на Николай Павлович

Палнало огъня на националното ни самочувствие, Българското възраждане разбутва дълбоките народни пластове и ражда горещо родолюбие и всестранен духовен подем. В неговото славно време израстват велики революционери и просветители, писатели и публицисти, художници и читалищни дейци. Тогава изгрява и ярката звезда на Николай Павлович – големия майстор на четката и палитрата, който обновява и издига изобразителното ни изкуство до високо европейско равнище.

Художникът е роден на 9 декември 1835 година в крайдунавския град Свищов в семейството на известния книжовник и учител Христати Павлович. Наследил будния ум на своя баща, Николай гледа с дръзки очи към бъдещето. И още от най-ранни години проявява интерес към рисуването. Животът ще му поднесе големи трудности – още твърде млад той остава без родители и грижите за него, брат му и сестрите му поемат близки роднини. Не проявил особена заинтересованост към търговията, с която го примамили те, кандидат-художникът среща разбиране у сродника си Антон Цанков и той го отвежда във Виена да учи живопис. В художествената академия в австроунгарската столица, а после и в Баварския град Мюнхен, той получава отлична подготовка и става не само неоспорим професионалист, но и художник с европейски манталитет за творческото мислене. И когато се завръща в България, прави твърде много за обновяването и развитието на потъналото в зографските традиции българско изобразително изкуство. Това той прави не само с образците на личното си творчество, но и като изкуствовед и публицист, като преподавател в Свищов, Търново, Русе, Стара Загора, София и други градове.

Богато и разнообразно е творческото дело на Николай Павлович. Той е автор на множество портрети (на д-р Петър Берон, на Стефан Коюмджиев, на Цветан Радославов, на д-р Димитър Павлович – брат на художника, на Анастасия Хаджипенчович, на Теофана Павлович и много други), фигурални

Николай Павлович, автопортрет

композиции („Аспарух с дружината си на път към Дунава”, „Райна княгиня.....”, „Цар Борис усмирява разбунтувалите се боляри”, „Покръстването на хан Борис”, „Съединението на България” и други).

Отхвърлил каноните на зографството, художникът създава живи, психологически оплътнени образи и ситуации. Особено силен е той в областта на портрета, където разкрива цялото си майсторство да предава не само физическата прилика на рисуваните образи, но и да очертае душевната им характеристика.

Закърмен с истинско родолюбие още в детските си години (баща му е голям почитател и раз-

„Съединението на България“

Портрет на д-р Петър Берон

Райна Княгиня

пространител на Паисиевата „История славянобългарска“ и насажда в сина си обич към „всичко българско и родно“, във фигуралните композиции и литографиите си Николай Павлович претворява мигове и явления от живота на българите. И с тях е първопроходец в нашето изобразително изкуство.

За големия принос на художника за развитието на българската култура, преди десетилетия Институтът за изобразително изкуство в София (сега Художествена академия) бе наречен „Николай Павлович“. И напълно заслужено.

Акад. Георги Марков: „ЧОВЕК БЕЗ ИСТОРИЯ Е КАТО ДЪРВО БЕЗ КОРЕН”

Изтъкнатият български учен акад. Георги Марков често застъпва в медиите своите родолюбиви и граждански позиции. Не отдавна той даде в наш всекидневник обширно интервю по случай Деня на будителите, от което си позволяваме да цитираме дословно неговите думи:

Първи ноември е официален празник само за ученици и студенти. Сега той се пада в неделя почивен и изборен ден. Но ми се струва, че той постепенно се налага и става традиция не само за учениците, за хората на духа, защото е свързан и с Иван Рилски, който е покровител на българския народ.

Духовното изисква човек да мисли, дори да се съсредоточи в себе си, да чете, не само да гледа всекидневието. А трябва и да намери себе си, да намери смисъла от духовното. Това е добре не само за нацията, но и за всеки от нас.

На транснационалните корпорации не са им необходими национални държави, дори им пречат. Те искат суровини, работна сила, пазари. Понеже сега се занимавам с Първата световна война, ми идва на ум, че онзи девиз е бил „Пролетарии от всички страни, обединявайте се”, сега девизът е „Капиталисти от всички страни, обединявайте се”. Това е нова колонизация, която иска според мен да заличи паметта на нациите. А нямат ли памет, те вече престават да имат и национална принадлежност, и чувство за общност.

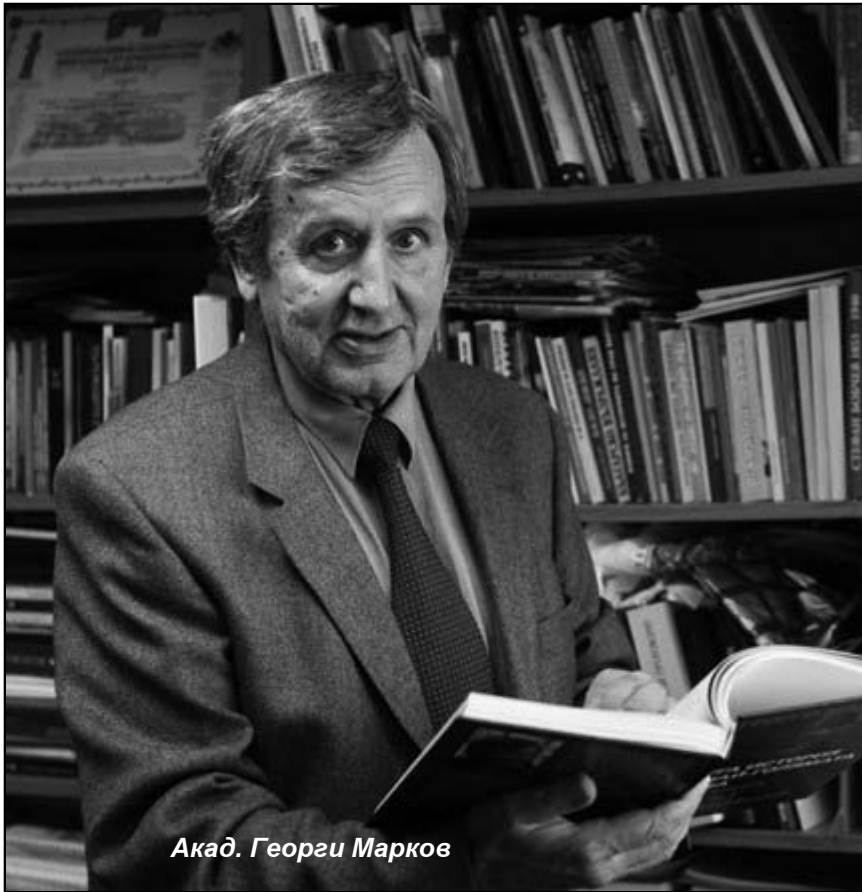
Трябва да се осъзнае, че това, което днес става, е един критичен исторически период. Този преход, който ни се струва безкраен, отне много на българския народ. Ние вече загубихме

близо два милиона млади българи, които напуснаха България, за да живеят по-добре извън България. Умните момичета и момчета не са окрилени от възрожденски пориви, те са станали практични и само гледат всеки момент да се подредят на терминал 2 и да си хванат пътя без никакво чувство за вина. Не ги обвинявам, но все пак те са родени тук, отгледани са тук, израсли са тук, а зарязват всичко, зарязват възрастни хора, близки. Имам впечатления от млади българи в чужбина, когато пътувам извън страната, как за тях народните будители са нещо непознато. Има и други народи, които са изпратили навън своите млади хора, но те остават свързани с нацията си, с историята, с отечеството си, а не само с материалното преуспяване. У нас навсякъде се говори само за парични знаци.

Има опити да се изхвърлят и да се цензурират нашите класици. Преди няколко години попречихме на Сергей Игнатов да направи такива неща, но ето че сега, както разбирам, история няма вече да се учи в XI и XII клас. Това е пак тази тенденция – глобализацията срещу нациите. Целта е младите хора да не познават своите исторически корени. А човек без история е като дърво без корени. Има тенденция да се преподава „гражданско общество”, „гражданско образование”, някакви нови предмети.

Тези отвън, които правят експеримента с нас, никак не забравят и не заличават своята собствена история, напротив много я тачат и си я поизмислят дори. Докато при нас целта е да се заличи събитийната история и да се замени с всекидневна история. Всекидневието може да допълни събитието – ето сега е 100 години от Първата световна война, на Запад отбелязват своите пълководци, бойната слава и жертвите, разбира се, но казват вижте холерата, вдовиците, сираците, оставете тези бойни полета, защото това на Балканите ви пречи, вие трябва да се помирявате. Забравете историята.

Има опасност отвътре да се предаде крепостта. За съжаление вече има цели институти, които някой поддържа отвън и които работят в тази посока. Цели институти с предимно по-млади колеги, завършили по чужбина. Един млад човек, върнал се от Франция след три години, ми каза: „Аз не съм български историк”. И като го питам: „да не си станал безродник?”, той ми вика: „А, няма да се обиждаме, аз съм само историк, защото ако имам национална принадлежност, това ще ми пречи да изследвам обективно историята”. Интересно, френските националисти ли го научиха на това? Вижте какви неща се правят във Франция за 100-годишнината от Първата све-

Акад. Георги Марков

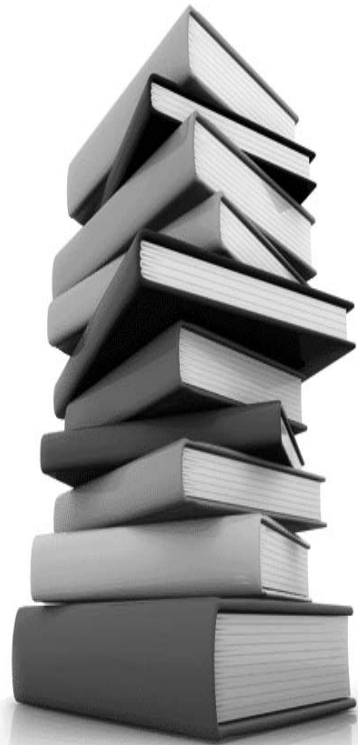
ва да има свободен дух. Нашите будители в миналото са били много по-свободни и много пред своите сънародници във времето. При това, в оня вековен мрак, когато сме нямали собствена държава, а те са създавали и училища, и черкви. Само свободният и образованият човек има потребност от свобода. Има хора, които предпочитат да са в затвора, да са роби, но да ги хранят, да си получават дажбата. Това е моят тъжен извод.

Ако говорим за възраждане на българския дух, когато обикалям отечеството, виждам, че из страната навсякъде има интелигентни и будни хора, има и умни момчета и момичета, но те за съжаление са малцинство. Другите се оправдават с трудното всекидневие, те всеки ден се борят за хляба си и нямат кога да се занимава с духовност и с нещо, което би могло да ги върне в онези възрожденски времена. Но още има будители и аз вярвам, че ще ги има и занапред. И български народ ще има.

товна война, а пък тук на нас ни казват да сме гледали санитарната част на войната. Така че правят се експерименти с тези млади колеги. И те намират начин да се осъществяват не само материално, но е по разни конференции, публикуват дори книги в чужбина и това го представят като престиж. И трупат точки.

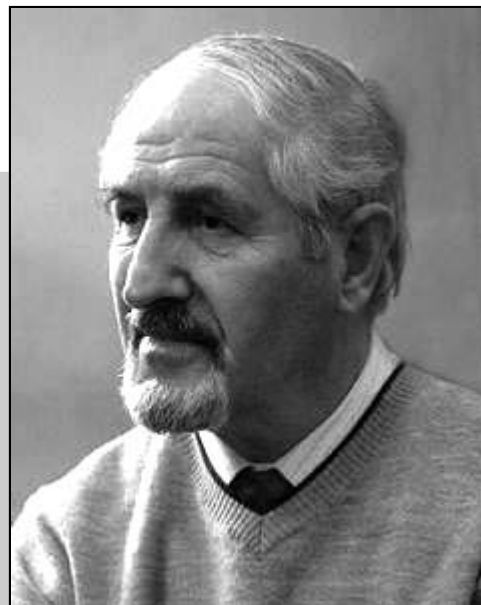
Опрощаването, според мен, също е целенасочена политика. Самото опрощаване кара хората да живеят ден за ден, да се интересуват само от материалното, но не и да имат някаква духовност, някакъв идеал. Такива хора по-лесно се управляват. Не става дума само за онези събрата от махалите, които робуват за някое кюфте, става дума и за други облаги. По този начин такива хора отказват и да се замислят. Нали сте чували, че който много мисли, трудно живее. Някои пък предпочитат да не говорят – колкото по-малко говориш, толкова по-малко ще сгрешаеш. Според мен, човек преди да говори, трябва да мисли, но след като има какво да каже, трябва да го изговори. А има вече доста силна автоцензура, съобразяване с политиката и политиците.

Имам много колеги, които се съобразяват и се отслушват, и се оглеждат, или пък сочат към тавана, както преди 1989 г., като че ли някой наблюдава от съответното ведомство. Това всъщност не е въпрос на идеология. Просто човек наистина трябва

Димитър ЗЛАТЕВ

Писател с многостранни творчески импулси, Димитър Златев е значимо име в съвременната българска литература. Поет, белетрист, преводач, той оставя трайна диря във всичко, до което се докосне. Негово дело са множество високо-стойностни книги: „Дъбове в града”, „Разговор с изплашения заек”, „Прости чудеса”, „Кавал в подлеза”, „Ангелът”, „Терзания човешки”, „Предания край Рожен”, „Миграцията в огледалото на поезията”, „Най-насъщният хляб”, „Съжителство с XX век” и други.

НОЩЕН ПАЗАЧ

– **Х**а, още веднъж „Наздраве”, Приятелю! И добре си ни дошъл. На такава среща след толкова години дори не бях се надявал, макар че понякога съм си спомнял за момчетата от отбора по гимнастика... Я да ти проверя паметта след 80-я юбилей: разгледай тази снимка и да те видим кои ще познаеш... Ама пък сме „и млади, и хубави”, дете се вика! Тук за пръв път бяхме с опънати клинове от бял шантунг, пък и мускулите ни бяха напращели, та събирахме погледите на ученичките от публиката. Тогава ни връчиха по един „златен” медал за първото място на областните състезания. Гледам и нещо отвътре ме пита: „Било ли е“?

Същата година след дипло-

мирането кандидатствах в Технологическия институт, но не ме приеха. Казаха ми, че не ми достига бала, а то после се оказа, че характеристиката от моето село ме е препънала. Така станах фабричен работник за една година, но и нито ден не пропуснах в салона за тренировки. На следващата година кандидатствах в Института по физкултура. Оказах се втори по бал, но отпадах поради лоша политическа характеристика... Докривя ми до плач и си потърсих правото до най-високо място. Генералът, спомняш си кой беше, изиска характеристиката и предизвика анкета. Доказа се, че е долна клеветата... Така се оказах първият студент от нашето село. Пък и за следващите кандидат-студенти стана по-леко.

Дълго се надявах, че овластените мръсници ще ми се извинят, но не стана. Съвестта им била дефицитна стока. Само изругах „да вървят по дяволите!”, но това им се случи доста по-късно...

Оттам започна богатата ми биография на „учен човек”: завърших висшето в София, изкарах целия си трудов стаж в друг висш институт, но най-много акъл събрах в третата инстанция Университета на Живота. Ей за този Университет заслужава да се чуканем... Не ме жали: и виното е мое производство, и мезето. ...Жено, я дай от пресния мед да подсладим гостенина, че и на него може да му е загорчал някой спомен...

Нали помниш какви ентусиасти бяхме тогава? вдъхновяваше ни формулата: „Човек може да

постигне всичко, каквото си пожелае.” Но твърде скоро разбрах, че следваше ненаписаното продължение: „...може, ако не го препъват.”

Още първата година така амбициозно тренирах, че вече трениорите ме заглеждаха за националния отбор. Понеже майка ми с недоверие гледаше на избрания институт, аз я увещавах: ще видиш какво бъдеше ме очаква – награди, известност, ходене по чужбина. А тя ме пресичаше: „сине, на циганско куче симид се не пада.” Такава беше нейната социална философия. То сега младите не знаят що е симид. А той беше като днешните кифли без пълнеж, но маята му придаваше по-друг вкус. Май че минаваше за деликатес, щом бащите от пазар донасяха на децата по един симид армаган. Така се е родила поговорката „Сиромашко не видяло симид със хляб яло.” Тогава се амбицирах един ден да достигна до симида за „циганското куче”.

Не смятай, че се оплаквам. Гладни не сме оставали, хазяин на главата си не сме имали. Но заветният симид все оставаше отвъд хоризонта. Добре поне, че със жената се случихме еднакви фантазори и неуморни ентузиастичности. Само че тя беше водеща в инициативите, аз в изпълнението; тя беше по-критична, аз по-добродушен... То и за децата май беше така...

В Института бяхме колеги, добре си гледахме работата, но по едно време се заражихме от чуждия пример да имаме допълнително стопанство. Речено – сторено! Купихме дворно място в едно недалечно село, построихме виличка, посадихме лозе и овощки... така открихме още веднъж двете си най-типични черти: трудолюбие и... липса на практичност.

По примера на баща ми си купих кошери. Не се поддадох на скептицизма да не чакаш хаир от добитък, който налита да хапе сайбията си. Скоро крилатите Но решихме, че не е престижно уни-

верситетски преподаватели да застанат с бурканите на пазара... затова пък имаше за армагани на роднини и на приятели. Пък и ние колко мед с орехи изяждахме, не ми е удобно да се хваля.

Не успели на вътрешния пазар с меда, решихме да пробием на външния. Едни познати ни показаха как отглеждат морски свинчета за медицински цели. Жената вика: „Щом те могат, защо ние да не можем?!“ До вечерта домашният съвет взе решение и още на другия ден станахме модерни животновъди. Кой да ни каже, че Централният кооперативен съюз, който ги изкупувал и изнасял в чужбина, предния ден закрил дейността... Нали си спомняш от детството, че на четвъртък пазара един чешит с две морски свинчета събираше тълпата, викайки „Бяла мишка късмет вади!” ала нашите, вместо да извадят чакания късмет, само ядеха и се размножаваха настървено... Ще спестя някои подробности от този бизнес... Като стопихме нашите работнически и детските влогове, един ден ми причерня, натоварих ги на „варшавата”, та в гората на съседното село. Отворих клетките с думите: „Оттук нататък Господ да ви решава проблемите: ще се размножавате ли, или ще храните лисиците”. Ха, този път да отпием за несполуките, които обогатяват нашия опит! Жено, я дай една бучка от козето сирене, да видим дали гостът ще го хареса. Пък аз ще му разкажа за следващата илюзия – козарството. За него Дяволът ни настърви...

Подариха ни за Гергьовден едно яренце, да си го опечем. Съпругата го прегърна, нацелуваха се и тя не ми разреши да го заколим; посрещнахме празника с един петел, който се смяташе за най-атрактивния мъж в този двор...

На другата пролет козата ни зарадва с две палавичета. И така се проточи биологическата триада: коза – яренца – нови кози! Сърце не ни даваше да ги заколим и скоро станаха дванайсет от

различни поколения. Тогава се уверих, че дяволът е вселен в тези животни. Намериш им хубава паша, пък те я прегазят и, препикаят и като улови скиторят по стрънища и храсталаци. Кандисахме на мляко и козе сирене, та и комшиите редовно се облажваха „за здраве” и „за бог да прости”... предложих на другите козари да въведем пастирско дежурство, та да не тичае всеки ден след вирнатите им опашки.

Пропуснах да ти кажа, че вече се бяхме пенсионирали. По едно време брат ми от родова гордост или за закачка взе да пише на писмата пред името ми: Доцент доктор Николай и т.н. Отвърщам му аз: Моля, без титли, че колегите-козари ако видят, по-лошо ще стане: едни ще търсят съвет за разни свои болести, (откъде да знаят, че съм доктор на педагогическите науки?); други пък ще тълкуват званието доцент като агент, внедрен да проучи колко мляко продават и какъв данък укриват... След време и този бизнес успях да ликвидирам, почти харизвайки козето стадо на един мераклия. Халал да му е!

Ти, друже, да не речеш, че бързо сме се оселяндурчили? Недей, недей! Все пак висшисти си оставахме. Ще върна лентата малко назад... Един семестър ме освободиха от занятия, за да посещавам вътрешно-институтски курс по английски език. Така от преподавател станах прилежен ученик. Зар-зор, ама самочувствието ми се повиши. След година потърсиха преподаватели за Африка. Веднага си спомних мамината приказка за симида и циганското куче. Този път, мисля си, вече ще я опровергая... Но софийската централа „Техноекспорт” записала в договора за Алжир, че ще преподаваме на френски. Хайде сега учи френски и стъкмявайки лекции не на английски, а на френски език. Пуста амбиция да се самодоказваме!... Сигурно си чувал как живеем българските специалисти в чужбина: минимум удобства, макси-

мум спестяване! Настаниха ме в студентско общежитие, хранех се на студентски стол. Но и от нови инициативи не се отказвах. Купувах си мляко на прах, бях си донесъл закваска от България и си приготвих кисело мляко почти без пари. Веднъж почерпих един мой състезател, разказах му за чудотворното въздействие. Хареса го и ми поиска рецептата. След няколко дни ми се оплака: „Мосю Николай, защо моето мляко не става гъсто и вкусно като вашето?“ Как да му разкрия на него, мюсюлманина, научената от мама тайна – при подквасването да направиш над съда кръстен знак с ръката?! Ако не ми нахлупеше тенджерата на главата, сигурно поне щеше да ме намрази...

Пък със симида работата пак се провали. Нашите посредници от „техноекспорт“, хитрувайки по социалистически, получаваха заплатите ни от алжирското министерство във валута; на гурбетчиата заделяха още по-малко, разчитайки, че ако закъса, ще свързва двата края с кисело мляко или нелегално ще вари и продава ракия от сушени смокини и фурми... И друг шанс изгря на хоризонта ми. Български кинаджии бяха дошли да снимат някакъв странен филм „Бащата на яйцето“. Включиха ме в масовките и със самочувствие си помислих: сега приятелите, като ме видят, със завист ще рекат: „Ей, този и в киното се вреди...“ Така и не разбрах проектиран ли е този филм в България. Лани се надявах, че ще го споменат в анкетата „100-те най-хубави български филма“, но и този път не се кламирах сред успешните и се наредих в масовката „И други“.

След пенсионирането без работа не оставах: градината, домашните птици, внуците, зайците, жената... Но то ден голям, не успявах да го запълниш с ефективни дела. Нещо все ме подръчкваше като от пословицата „шило в торба не седи“. Тогавата един приятел ми каза, че на ня-

какъв строеж търсели нощен пазач. Този път победих конкуренцията, защото разбрах, че имам едро и внушаващо страх куче (макар то да бе добродушно като мене). Така се включих в охранителния бизнес. Леко се справях: надежден другар, затоплена кабинка на входа, вестници и списания за прогонване на съня. Разбрах, че ако не симид, имало и хляб с по-мека кора... А и за престижа си вече не се притеснявах. Малко ли полковници бяха станали портиери на барове, та козируваха на мутрите!

Идва едва вечер инвеститорът на строящата се жилищна кооперация дебеловрат млад мъж, който тук умело переше някакви не съвсем чисти пари. Водеше той млада семейна двойка, пожелала отрано да огледа бъдещия си апартамент. Чорбаджията ме потупа снизходително по шубата и със гордост ме представи: „Това е бай Колю доктор, доцент, знае чужди езици! Той ще ви обясни всичко.“ И ми зачисли гостите. Те слушаха с известни резерви обясненията на доцента, но до чуждите езици не стигнахме. Такива срещи и друг път се случваха, та ги приемах като акт на внимание. Друго си е да си нощен пазач с академични звания пред името...

Ама пък съм и аз един домакин! Не те оставих да разкажеш за своето житие-битие. Поне разбра каква богата биография съм натрупал... Веднъж в кабинката на пазача прочетох, че според Световната банка пенсията трябва да се получава максимум десет години, иначе живеят пенсионер е във вреда на обществото. Ама ония многознайковци не вземат под внимание колко хора не стигат и до първата пенсия въпреки натрупаните осигуровки... Друго не проумявам на нашата пенсионна система. Какво ще получиш се определяло не толкова от стажа, а от някакъв национален икономически индекс. Моят късмет излезе при ниското му

ниво. Най-напред ми изчислиха 147 лева. Постепенно, макар и със скоростта на костенурка, пенсията ми пълзеше нагоре. При последното повишение нарасна още десет лева, та ей ме сега на кота 410. (почти като първата пенсия на начална учителка) чудя се дали пак да търся място на нощен пазач или пасивно да си откъщавам на Държавата: тя ме порязва с нисък индекс, ала аз двайсет години вече я подяждам и не мисля скоро да й спестявам този разход.

Наскоро гледах по телевизията интересна българска трагикомедия „Корави старчета“. Та имаме право още веднъж да се чукнем с наздравица: За нас, коравите български старчета!

ВЕСТИ ОТ СТРАНАТА

В ДАВИДКОВО – ОБНОВЕНА И МОДЕРНИЗИРАНА СГРАДА

С напълно обновено и модернизирано читалище празнуваха Коледа в смолянското село Давидково. Официалното откриване на ремонтираното читалище „Зора 1927“ се състоя в централната зала на читалището. Присъстваха стотиците жители и гости на селото, които в продължение на часове се радваха на празничната програма.

Приветствено слово произнесе кметът на Давидково Сееда Димитрова, която е основен двигател за модернизиране на читалището.

ТРОЕН ПРАЗНИК В ЗДРАВЕЦ

В с. Здравец, общ. Аврен, имаше троен празник – беше открита детска площадка, а в залата на читалището бяха отбелязани 20 г. от създаването на групата за автентичен фолклор „Здравец“ с художествен ръководител Димитър Стойков и 33 г. от създаването на първата самодейна група. Специален поздрав беше отправен към Иванка Тодорова дългогодишен самоотвержен работник в читалището, самодец, солист на групата, донесла много награди и отличия. След многото години отдаденост на читалищната дейност ѝ желаем преди всичко здраве по случай нейното пенсиониране.

ЩЕДРО ДАРЕНИЕ

600 лева дарение на читалището в село Медово направи Веселин Калчев. Средствата са за носии на фолклорната група „Медовка“ за народни и стари градски песни.

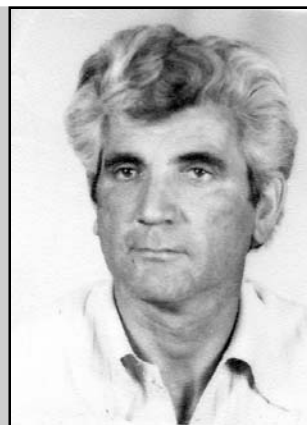
„Трябва да съхраняваме фолклорното творчество и да подкрепяме читалищните деятели и с лични усилия, тъй като чрез тях традициите и българщината се опазват в малките населени места“ – каза Веселин Калчев. Той сподели, че неслучайно е направил дарението тук. Според него читалище „Саморазвитие 1903“ в Медово поддържа огъна на духовността жив във време, когато липсват ценности и хората все повече се отдалечават от родовите си корени. Дарението бе прието от читалищния секретар Иванка Русенова.

ЕМАНУИЛ ТРИФОНОВ

За първи път в „Читалище“

ЕМАНУИЛ ТРИФОНОВ – заварчик, читалищен деец и автор на стихове, е роден в село Кардам, до гр. Попово. Публикува свои творби във вестниците „Трета възраст“, „Пенсионери“, „Ретро“. В литературните курси на „Пенсионери“ (2010) и „Листопад на спомените – Варна (2013 г.)“ печели I награда. Издал е „По релсите на живота“ и „Мисли незрими, облечени в рими“. Подготвя трета стихосбирка.

ПÒЛЕТИ

И тая есен, птици лекокрили,
отлитате към оня топъл юг.
Ех, сбогом, сбогом, ненагледно мили,
Аз пак оставам да зимувам тук.

С очи ще ви изпратя пак печален.
Ще махна тихо с немощна ръка.
На своите криле с размах прощален
и вие се сбoguвайте така.

На вас природата е отредила
такъв живот, навеки раздвоен.
Защо от вашата крилата сила
частица не остави и за мен?

Да мога с моите деца, потомци
отново с радост да се сбирам пак,
че днес и те са като вас двудомци
накрай света преселили се чак.

Ще ги дочакам ли аз в нова пролет
Те да се върнат в родните гнезда?!..
Бих искал с вашия далечен полет
да долетят и моите чеда!

КАК ИСКАМ

Как искам отново
да бъда момчето
сред златното жито
на нива голяма!
Дълбоко унесен
със тръпка в сърцето
да слушам жътварските
песни на мама...

Емануил Трифонов

ТВОРЧЕСКИ ИЗЯВИ В КОЗЛОДУЙ

С документ от княжеската администрация, подписана от княз Александър Батенберг през 1879 г., се слага началото на читалището в Козлодуй. Документът грижливо е съхраняван до 1944 г., след което изчезва по неведоми пътища при „прочистването“ на архива и библиотеката. Десет години след подписването на документа читалището е упоменато официално в отчета

на врачанското окръжно управление. Истинската му културна дейност обаче започва през 1919 година, когато от фронта се завръща будната част от населението на селото, между които са учителите Борис Илиев, Илия Казаков, Елисавета Ненова, обществениците Кирил Алексиев, Христо Кирилов, Димитър Стаменов и др.

Читалищната дейност в началото на 20 век се провежда в Голямото училище – прогимназията. Пред учителската стая се намирала театралната сцена, чиято завеса е наричана от художника Кирил Алексиев. Представлявала е параходът „Радецки“ и фигура на жена, която държи в

ръката си запалена факла и надпис „Читалище „Просвета“.

През 30-те години на миналия век в Козлодуй вече се усеща активното присъствие на широка интелigentна прослойка, чието ядро били учителите Илия Каза-

заков и Игнат Николов, които намират и нови спомоществатели примерно дружество „Христо Ботев“ Козлодуйски бряг“ и разрешението на врачанския владика Паисий парите, събрани за бъдещ паметник да се дарят за построя-

ване на читалището. И така строежът вече можел да започне. На 28 декември 1928 г., както съобщава един Оряховски вестник „при стечение на всички жители на селото и много гости се извърши най-тържествено по-

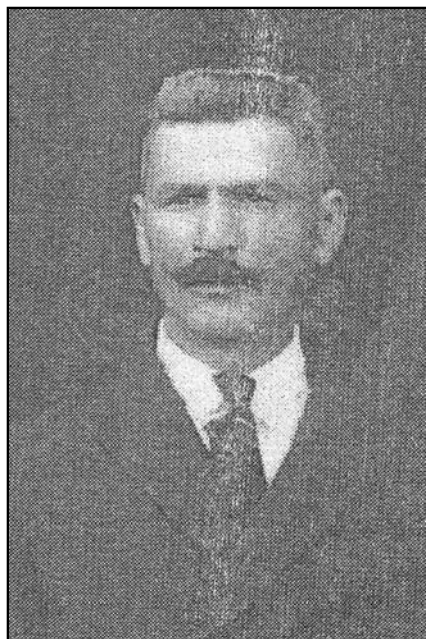
лагане на основния камък на читалищния дом.”

Променено е и името на читалището – то вече се казва храм-паметник „Христо Ботев“, с нов устав написан и прочетен от Илия Казаков при освещаването на новопостроената сграда на 25 декември 1935 година.

От тази историческа за Козлодуй дата започва активна културна и просветна дейност, водена от всеотдайните читалищни дейци. Провеждат се седенки с четене на художествени творби, лекции, театрални постановки, ограмотвяващи курсове. И днес се помнят и се говори с уважение за запалените артисти-любители Игнат Ни-

ков, Игнат Николов, Елисавета Ненова, д-р Никола Палашев, Христо Владов, директора на прогимназията Йордан Ангелов, мелничарят с унгарски произход Иван Сабашош и други. Тяжна е идеята в голямото и богато село да се построи представителен читалищен дом, в който да се възпитават духовно и естетически жителите на Козлодуй.

С определянето на мястото за строежа се заема кмета Стан Ангелов – голям местен патриот и родолюбец. Средствата за построяването се събират от доброволни дарения и от театралните представления. За финансовите постъпления отговарят Илия Ка-

Илия Казаков

Елисавета Ненова

Стан Ангелов

колов, семейство Катинка и Тодор Янков, семейство Цонка и Йордан Казакови, Кирил Петков Маринов, Ефрем Паунов, Минчо Джебелеков, Георги Кузманов, Цветан Ангелов и още много други.

Днес читалище храм-па-

метник „Христо Ботев“ е основно ремонтирано и благоустроено, със значима културна дейност. Постиженията му и в национален, и в международен мащаб са високо оценени. Прославят дейността му състави и групи от почти всички изкуства: танци (народни и съвременни), мажоретен състав, чужди езици, хорови състави и пр. Постиженията се

НЧ храм-па-метник „Христо Ботев-1879“, Козлодуй

дължат на всеотдайната работа на библиотекари, ръководители на художествените състави, лектори, талантиливи изпълнители, които продължават традицията на техните самоотвержени предци, имали честта да бъдат подпомагани от такива знаменити актьори като Таня Масалитинова и Георги Георгиев-Гец. Също и пре-даната на читалищната дейност

Елеонора Владимирова-Евстати-ева.

Днес, 136 г. след своето създаване, читалище храм-па-метник „Христо Ботев“ продължава да бъде водещ културен институт не само в град Козлодуй, но и за околните селища, и за цялата Врачанска област.

Николай ПАЧЕВ

БОГАТО И СЪДЪРЖАТЕЛНО ТВОРЧЕСТВО

135 години от рождението на Йордан Йовков

Има писатели, към които не приляга обикновената мярка. Един от тях е Йовков. Всякога, когато зачетем негови творби, ни грабва вълнението от националното величие на този автор, увлича ни радостта, извирана от пленителните му образи, изваяни със спокойна епическа красота. Неговите герои носят народността ни психика, ненакърнена от времето. Те излъчват чара на изкуството, което привлича с прамощна сила и с оригинален български стил.

Йорков е крупна и привличаща вниманието фигура още през войните. След създаването от Вазов през 90-те години и от Елин Пелин в началото на века той овладява терена на българската белетристика. Твори по-значителните си произведения след 20-те години, обаче с преданата си вяръност към сюжети, извлечени от миналото, е твърде близо до предвоенните класици. И още нещо. Реалистичните тенденции в литературата ни през първото десетилетие на века са още силни, обаче увлечението по „общочовешкото“, по „високата поезия“ вече отдалечава творците от преките социални конфликти. Това се забелязва у Пенчо Славейков. Макар автор по-различен от Славейков с душевния си свят на народен интелегент, Йовков също потърси „вечните ценности“ в българската психика. Той иска да е целител на душевните рани с красотата и една лека идеализация хвърля романтичната си сянка върху неговото богато и съдържателно творчество. Реализмът му вече не е така остро критичен, както този на Елин Пелин, макар че е стоплен от съчувствие към страдащите и от обич към народа. Силата на неговите изображения е в нравствената атмосфера, която създава, в тънкото разбиране на народната душа, в пластичността на образите. Йовков узна етиката на обикновени люде из народа и отво-

Йордан Йовков

ри сърцата ни за изживявания и хубост, малко познати преди него.

Оригинален е творческият акт у този съкровено български автор. Влече го все онова, което вече е било. Изглежда почти невероятно, че в тревогите на града, при чиновническото си всекидневие той е могъл да се потопява все в спомените си, да живее сред образи с национална красота, отдавна забравени от по-кратката памет на новите поколения.

Роден през 1880 г., той изповядва, че е бил дълги години на село. Тези години обхващат детството му в село Жеравна, Котленско, летата, които като гимназист прекарва при родителите си, преселили се вече в добруджанското село Чифуткьой, многогодишното му учителстване из различни места на Добруджа до обявяването на Балканската война през 1912 г. И ето, все е там, на село, там е всякога, когато потъва в съзерцанията си, когато, прехвърлил крак върху крак, захапал цигара в някое от безлюдните софийски кафенета, се бои от срещи с бърбиви почитатели.

От Жеравна е запомнил очарованието на тайнствения вечерен разговор между трите кории Черковна, Старча и Циганска. В техния непрекъсващ шум са звучали разкази за легенди, изпълнени с драматизъм, със събития из живота на големи и юначни люде. С Жеравна са свързани ония места – Черковното кафене, Куков вир, Постолови воденици, Клепалото, Игликина поляна, из които стават случките, описани в „Старопланински легенди“. В Жеравна е живял и самобитният иконописец, подписвал се скромно „Рука Недкува“.

Писателят е обогатил духа си възшебно и от североизтока на нашата страна, от земята на Добруджа. През летните ученически ваканции е возил коли жито за балчишките скели. Там е срещал чудните несретници, изгаряни от мъката на любовта, нася-

дали край масите на Антимовския хан. Даже късните по време „приключения“ на вечно неупяващия „народен“ просветител Гороломов стават все из добруджанските села.

И във времето дори след 30-те години Йовков е там, в спомена си, все буден като в дълбок сън, запленил от едно време, в което хората са били с грамаден ръст и необикновена духовна сила. У него се сблъскват като гребени на вълни следвоенното време, продикувало категоричното му отричане на съвременността, и предвоенното, съхранено в душата му като спомен и реалност на народа ни. Предпочита да е там, в царството на спомена, в което потъва спокойно, намерил естетическата сфера на своя съзертателен дух. Съвременник на динамични промени, той рисува живота в застоя му, вижда го като трайна действителност предимно в миналото.

През време на войната Йовков е все още актуален върви след събитията и твори по техен подтик. Преживява като гражданин текущата история и би могъл да се нарече „хро-

никьор” на войните. Но постепенно след войните мисълта му се откъсва от протичащото, отдалечава се от времето, за да се утвърди чрез образа на миналото в най-тясно духовно общуване с народа. Вълнуват го все нови художествени идеи във връзка с етичната хубост на българина, физическата му красота, мъдростта му, чистосърдечие му. За него като за героя му Йордан Ковача най-важното в народното битие е човешината: „Сърдечната душа на ковача познаваше само... човешките отношения на хората.” Струва му се, че само миналото може да му предложи такива люде, у които напират етичното, чисто духовното, правдата и красотата.

В своето етично съдържание творчеството на Йовков е извънредно разнообразно, като покрива широтата на живота. Освен женските образи колко още характери напират в това творчество, богато и с веселите сцени на всекидневието, и със светлите радости на труда, и с непосредственото възприемане на природата.

Положителните образи на Йовков не са носители на идейни тези, нито са преки борци за обществен идеал. Но те са люде живи, жизнени, целенасочени, духовно богати и интересни, силно чувствителни към доброто и злото, потаили дълбоко в себе си отличителното у народа ни.

Има писатели, които изтъкват предимно социално-типичното, изобщо характерното, и други, които подчертават главно интимното и личното. Синтезата на тия две начала ни дава класиката. Йовков я следва. Той изучава личността като индивид и отбелязва нравствено ценното у нея, внушава ни добродетелната основа на съществуването ѝ. Най-често участието на героя в труда го прави и положителен образ, и конкретен човек. Йовков възпява предимно празничната страна на труда. Той почти не ни е показвал картини на убийствена работа. Само дъщерята на Гунчо Матин ни напомня ония Елин Пелинови люде, чийто тежък труд по чужди ниви ги убива. Вълкадин също размишлява за бедствието на бедността: „защо има гладни, защо има голи и боси”, когато земята ражда изобилно. И толкова. Тълкувател на етичното и прекрасното, Йовков вижда в труда красота, възвишена и опоетизирана. Трудът се изравнява с изкуството. Ковачът

Сали Яшар е майсторът на пеещи каруци, които носят радост и естетическа наслада. В труда човекът става мъдър, той проверява чрез него много истини, прозира тайните на човешкото. Трудът извежда от порока и пиянството, той е радост и светлина. Висшата правда на труда прави човечна душата на селянина.

Героите на Йовков са така разнообразни, че не се покриват само с една норма. Те са и силни характери, и нравствено и физически хубави хора, и люде, които страдат от сиромашката, от несретнишката си съдба. Такива са бащата и момичето от разказа „Серафим”. Срещаме се с бедни люде, с хора, подхвърляни от вълните на несретнишкото си битие, безимотни ратаи. И броят им не е малък. Писателят насочва погледа ни към оная жива рана, която им е причинило обществото, опечалява се за социалната им съдба и страда от измъчващата ги неправда. Селянинът от разказа „По жицата” е с вехто окърпено облекло и кръпките са едри, неумело шити. Ръцете на другоселеца треперят в кръчмата, когато дава кесията си, и хората забелязват, че той е бедно облечен.

...Йовков е измежду най-големите стилисти в българската литература. В неговите разкази, грижливо изваяни, се долавя всякога нещо свободно, като че никаква изкуственост и скованост не са потискали творческата воля. Той стои над героите си, над събитията, а ги оставя и сами да вършат своето. Всякога запазва въздуха, светлината и боите на света около тях. И все пак намесва се и образите му са малко извисени. Ето я Рада от разказа „Шибил”. Тя е величествено героична в любовта си. Тя обиква хайдутина, когото турците търсят под дърво и камък. Тази дъщеря на селски чорбаджия, използвал хубостта ѝ за примамка, писателят нарича „чудна смесица” от жена, дете и дявол. Тя е красива като „жива кукла”. Малко извисена чрез словото и портретната характеристика е даже обикновената Божура, младото момиче-циганка, съблазнено от харесван и обикнат от нея момък-гуляйджия. Божура има тънка и стройна снага, която не се огъва и под най-тежкия товар. Тя остава „права като стълбце на вихрушка”. Вървежът ѝ е „плавен”, косата „черна като зърната на бърз”, лицето мургаво „като пръст от стомна, полята с глеч”, „големите ѝ черни очи гледат

дръзко и дяволито”. Особено хубава е Божура напролет. Тогава очите ѝ светят повече, снагата ѝ не усеща тежестта на дрехите, тя става „жизнерадостна като овошките, пияна от слънцето като пчелите...” Образите, словото, синтаксисът носят в приповдигнатата атмосфера земната жизненост на Божура. В разговорите си с проф. Казанджиев Йовков отбелязва, че не обича сравненията, но тук не е могъл да ги избегне, увлечен от волната и първична радост на героинята: „жизнерадостна като овошките”, „пияна от слънцето като пчелите”.

В стила си Йовков не е единен и еднакъв. Ако в „Старопланински легенди”, където картините са изпълнени с атмосферата на планинската тайнственост, има повече нещо приповдигнато и тържествено, то във „Вечери в Антимовския хан”, където се разкриват интимността и простотата на обикновения човек, разказът е по-спокоен, обстановката и действащите лица са по-близо до земята. А в разказите „Ако можеха да говорят” писателят съдържа още повече своето чувство, освобождава речта си от предишната романтична приповдигнатост. Тя се лее просто, без нарастващото, тревожно напрежение на „Старопланински легенди” и даже без епичната широта на „Вечери в Антимовския хан”. Като че умъдреното виждане на живота е допринесло и за благородната простота на тази реч, достигнала на места почти до графично разграничаване само на бяло и черно.

...След предосвобожденската белетристика българската проза премина през три етапа: Иван Вазов, Елин Пелин, Йордан Йовков. Би могло да се каже без Вазов тя би загубила своята мъдрост и поетичност в превъплъщаване на историческото, без Елин Пелин би загубила силата в изобразяването на социално-битовото и интимното, без Йовков би загубила своята дълбочина в узнаване на съкровеночовешкото и благородното. Така е за нас, българите и за света.

акад. Пантелей ЗАРЕВ

ЗАРЕВО НАД ПЛИСКА

Столицата на Първата българска държава се издигала в обширна хълмиста равнина, заключена между редица възвишения, най-големи от които са Шуменското и Мадарското плато и предпланините на източния Балкан. Именно тук, след голямата победа на хан Аспарух над византийците през 680 г., славянизираниято древно селище Плиска става столица на млада славяно-българска държава.

Добре познаващи военното строителство, прабългарите изграждат своята столица като здраво укрепен град с територия от 23 кв.км. във формата на неправилен четириъгълник, обкръжен от дълбок ров и висок земен насип (вал).

Разкритите следи от отделно разположени селища от територията на „външен град“ показват, че той не е бил гъсто заселен, а е представлявал група от отделни квартали заобиколени от защитни укрепления. Жилищата са били обикновено землянки, затворени до един метър в земята и покрити със слама. За бита

на това славяно-българско население говорят основите на множество църкви, жилищни сгради и занаятчийски работилници. Откритите многобройни фрагменти (части) на славянската керамика са сериозно доказателство за изкуството на местните жители, които знаели да обработват глината и да я претворяват в забележителни по форма домашни съдове и предмети. Благодарение на високо развитите занаяти като каменоделството, тухларството, кожухарството, железарството и златарството младата още неукрепнала държава е била осигурявана с необходимите защитни съоръжения, дрехи и военни снаряжения.

Социалното деление на обществото е ясно изразено. Бедното население е било принудено да живее във „външния град“, а господстващата класа в лицето на хана и неговите приближени се е укрепвала във

вътрешната крепост. Крепостните стени на вътрешния град, изградени от бели каменни блокове, достигали до осем метра височина, а в някои места и до три метра ширина. В ъглите на крепостта се издигали мощни кръгли кули, които още отдалече се откроявали в заобикаля-

Покръстването на ХАН БОРИС I, худ. Николай Павлович

щата ги равнина. А за по-сигурна защита на стените по тяхното протежение е имало и големи петоъгълни кули. В крепостта се е влизало през симетрично разположените около входовете мощни квадратни съоръжения, за които се предполага, че са достигали до 12 м. височина.

Днес, когато преминаваме през Плиска, ние още не можем да обхванем с поглед старинния град. Но наближим ли неговите стени, отдалеко съзираме широк пояс от акации, които са засадени по протежение на защитния вал. Днес те оградят територията на старата столица на България.

Вдясно от пътя ни посреща новият хотел. Но

продължавайки вляво от него, край отчасти възстановената източна защитна стена, ние неусетно достигахме главния вход на крепостта. Ясно подчертан от четирите мощни, издигащи се до 6 м. квадратни кули, той и днес въздейства като солидна допълнителна крепост.

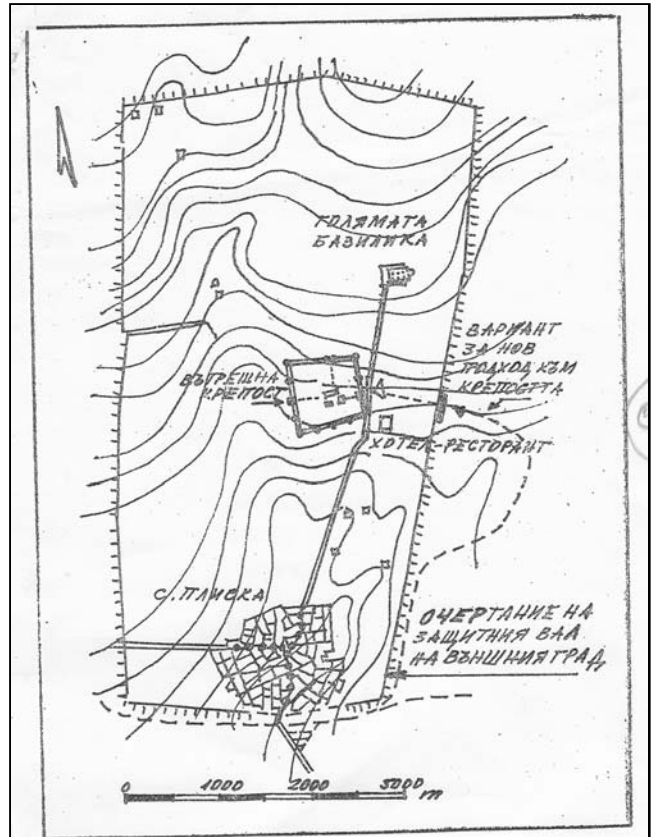
По оста на това съоръжение е била ходовата линия на движението, а от високите кули то е било добре наблюдавано и контролирано. Две порти преграждали пътя. Външната, по вертикалните улеи, оставени в каменните стени, се издигала нагоре, а вътрешната двукрила, се отваряла навътре, пропускайки проверените хора и товари.

Когато прекрочаваме входа на столицата, с благоговение пристъпваме към развалините на големия княжевски дворец. Добре оформения с каменни плочи тротоар обгръща основите на най-голямата и сравнително най-добре запазена сграда на Плиска. Големите варовикови блокове, споени с хоросан от счукана тухла, примесена с негасена вар, очертават същинската дворцова сграда. Върху приземието, разделено в четири коридора от дебели каменни зидове, прорязани с множество врати, е стъпвал горният етаж. Там се е намирала голямата тронна зала. Не е трудно да си представим как смирените чуждоземци или висши сановници са се изкачвали по широката дървена стълба, за да влязат в голямата зала, разделена от два реда високи колони, в дъното на която в полукръгло разширение (абсида) на мраморен трон е седял самодържецът хан, заобиколен от своите боляри.

Сградата всъщност е завладявала с каменните кули, и с обширните дъсчени чардаци, които са опасвали величествените фасади на двореца.

Под основите на този палат на древността, лежат останките на три пъти по-голямата сграда, позната под името Крумовия дворец. С внушителни за времето си размери дължина 44 м. и широчина 60 м., тя завършва в ъглите си с квадратни кули. И днес още се открояват следите на таен тунел, по който владетелят във време на опасност се е свързвал с ханското жилище или незабелязано е можел да премине до северната порта на „вътрешния град“.

Жилището на хана и неговото семейство е заемало третата вътрешна крепост на града, оградена с масивна тухлена стена. Жилищните сгради, разположени в северната част на укрепения пояс, са представлявали две почти еднакви сгради с централно разположени зали, заобиколени с по три помалки жилищни пространства. Източната е служела на мъжете, а западната за женско отделение, както и за интимните нужди на семейството. Разкритите части от баня с хипокаус (подподово отопление със система от керамични канали, по които се е движел горещ въздух) и огромното двупросторанствено водохранилище безспорно показват влиянието, което е упражнявало старата римска архи-

Скица на вътрешната и външната крепост на Първата българска столица — Плиска

тектура върху новите заселници по тези земи.

Ако искаме да се убедим в строителния гений на древния българин, трябва да посетим и развалините на Голямата базилика, разположена на един и половина километра от източната порта на вътрешния град. Издигната след покръстването на българите, вероятно от Борис I, тя е била най-голямата сграда, построена в Европа по това време. Не случайно се твърди, че в нея са били посрещани и някои от учениците на първоучителите на българския народ братята Кирил и Методий.

И ако се върнем по правия, настлан с каменни блокове път до източния вход на вътрешната крепост, още веднъж ще изживеем непреодолимото възмущение, което обхваща човека при напускане на нещо, дръзнало да запази близо едно хилядолетие своите съкровени тайни. Но не можем да скрием и своята гордост от това, че нашето време разкри и частично възстанови със свои средства и материали това, което разказаха на науката изчезващите останки на този величав период от българската история.

Младен ПАНЧЕВ

БОГОЛЮБИВИЯ РАДИ ТРЯВНА КАТО НАЙ-ЗНАЧИМИЯ ХУДОЖЕСТВЕН ЦЕНТЪР НА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ

Малкото балканско селище Трявна е един от синонимите на Българското възраждане. Първите документални сведения за него са от средата на XVI век.

Съчетало в себе си прекрасна природа с чисто българско население и родолюбиви традиции, то се обособява като най-ранния център за зараждащото се възрожденско изкуство.

През 1704 г. в манастира „Св. Богородица“ на Арбанаси оставят творбите си Даскал Коста, Цоню и Георги, през 1708 г. Даскал Коста и Даскал Цоню зографисват манастира „Св. Троица“, през 1710 г. в църквата „Св. Георги“ работят Даскал Христо и Даскал Стою, през 1726 г. в църквата „Св. Атанасий“ рисуват Даскал Цоню и Даскал Недю.

Най-ранната тревненска подписана икона е „Арахангелски събор“, която е дело на даскалите Недю, Георги и Драган. Изписана е през 1735 г. в Присовския манастир „Св. Арахангели“ край Търново.

През 1762 г., когато из пределите на България тръгва „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски, тревненските зографи вече са поставили начало на обновлението на българското изкуство. Върху новопостроена през същата година каменна чешма те изсичат неповторимо народно хоро.

Огромното иконописно наследство е проучено

от Асен Василиев, Атанас Божков, Мара Цончева, Никола Мавродинов, Цанко Петров, Васил Пандурски, Любен Прашков, Иванка Георгиева, Костадинка Паскалева, Теофана Матакиева и др.

В средата на XIX в. Трявна наброява към 4000 жители. По същото време тук са работели 40 иконописни ателиета, в които е рисувал и самият зограф, и цялото му семейство.

Зографите са били наричани и „даскали“.

Тревненската икона присъства в повече от 500 селища из централна, Североизточна и Югоизточна България.

Нейни творби са изложени на показ в параклиса на Трявна, построен от царица Йоана, в градската художествена галерия на Икономовата къща в Дряново, в Градския исторически музей на

Попово, в Арбанаси, Велико Търново, Варна, Силистра, Шумен и другаде.

Люба ЦАНЕВА

„Усмехнатият Христос“. Икона от Цаню Захариев.
Тревненска живописна школа (XIX в.)

ГРЕЙНАЛИ ОГНИЩА

В навечерието на 160-годишнина от създаването на читалищата като неповторима българска организация за културен живот всяка нова книга, посветена на народните светилници заслужава специално внимание. А точно такава книга е „Оазис, обслужващ духа български“

Автор на цяла поредица от книги, Юлий Йорданов е творец с доказано присъствие в българската духовност. Той е сътрудник на регионални и национални медии и яркото му публицистично перо засяга актуални културни проблеми. Допълнение в тази посока е и постоянната му ангажираност в различни институции и творчески организации. А интересът към литературата, изкуството, фолклора често мобилизира критическото, изкуствоведското и фолклористкото му перо. Ще отбележа само няколко заглавия, които са много показателни в това отношение: „Северозападната литературна нива“, „Опоси на талантливостта“, „Чудотворството, наречено изкуство“, „Дарове на дарбата“, „Явлението „Турлашки напеви“...“

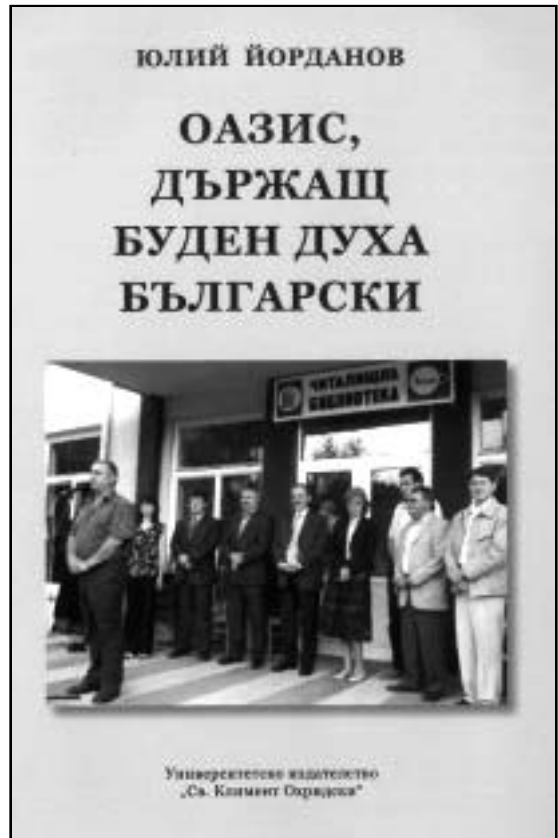
Не от вчера Юлий Йорданов навлиза и в необятния свят на българските читалища. Доказателство за това е и книгата с многозначителното заглавие „Оазис, държащ буден духа български“, която е посветена на читалищното дело в монтанското село Смолянвци. Проследил неговото многогодишно развитие (повече от век), той потапя читателя в атмосферата на възходи и падове, малки и големи творчески постижения, запознава го с широко скроените ентузиастичности, с даровити личности, подклаждащи огъня на богатите и разнообразни културни прояви.

В началото авторът ни запоз-

нава с историята и местоположението на Смолянвци. В своите „летописни бележки“ той ни развежда по всички посоки на селото, запознава ни с местности, реки и възвишения, разкрива ни далечното и близкото минало, разказва ни легенди и предания. Така неусетно стигаме до хората, свързали живота си с това красиво и благодатно място, които наред с труда и обикновения си бит, са градили и своята духовност.

„Стародавни са традициите на читалищната дейност в село Смолянвци“ – с тези думи започва същностната част на книгата. След като посочва първите опити за читалищна и библиотечна дейност, положени от Велко Кумановски, авторът отбелязва и официалното откриване на народния светилник през 1908 година. И тъй като в основата му е просвещението във всички области на живота, наричат го „Народна просвета“. За да просъществува до ден днешен с това име.

Историческите превратности въздигат и снишават до замиране духовното огнище в Смолянвци. Но жаравата на устрема към култура и просвета не угасва. И когато условията го позволяват, от нея лумват пламъците на богата и многопосочна дейност. И тъкмо тази богата и многопосочна дейност привлича вниманието на Юлий Йорданов. Умението му да използва различни творчески похвати позволява на автора да раз-

движи своя разказ, да го направи по-сочен, по-интригуващ. Интервютата с ръководители на читалището в различни периоди засилват автентичността на творческите търсения, очерците за онези, които са издигали върховете на съзидателната дейност, изтъкват неоспоримостта на постиженията, информационните и есеистичните редове засилват фактологическата и публицистична значимост на текста. Всичко това прави книгата своеобразна документална повест, която обогатява не само краезнанието в тоя красив край на България, но и разширява познанието за читалищното дело у нас, удивило света.

„ЧИТАЛИЩЕ“

ХУБАВИЯТ РАЗКАЗ, ХУБАВОТО СТИХОТВОРЕНИЕ ВИНАГИ МЕ РАДВА

Писателят Никола Радев на 75

Автор на множество книги, сред които са „Маримани“, „Море на вторите ни бащи“, „Залезът на морските вълци“, „Седем ключа на вода“, „Когато Господ ходеше по земята“, Никола Радев не е много щедър на интервюта. Затова си позволяваме да публикуваме откъс от казаното от него във в. „Земя“ през януари 2001 г. Убедени сме, че думите му не са загубили актуалността си.

– Кой може да бъде Ваш приятел? Има ли някаква мярка за това?

– Всеки, който е лоялен и не казва на бялото черно. Разбира се, има и по-особени приятелства, съдбовни. Те са едно, две, три да речем в целия живот. Те не се създават, тях животът ги ражда, предопределя.

– Доста отдавна ги няма на белия свят писателите Станислав Сивриев и Иван Пауновски, които бяха Ваши приятели. Оставиха ли Ви някакви завети, които да следвате?

– Оставиха си книгите, които са завети, както всички истински талантлив книги. Но само тях ли ги няма? Боже мой, зад гърба ми е цяло гробище писатели, моряци, капитани далечно плаване. Изключителни, уникални хора.

– Вашата великолепна книга „Когато Господ ходеше по земята“ е доста различна от предишните Ви творби. Тая линия на по-модерна проза ли ще следвате нататък?

– Както дойде. Въпросът за „нататък“ зависи от времето, което ни е отпуснато на този свят, от здравния тонус и душевната пълнота. Останалото е труд.

– Като изявен маринист не Ви ли е криво, че си отиде славното „Море на вторите бащи“ и започна „Залезът на морските вълци“?

– И да ми е криво, все тая. Други момчета копаят сега в морето, ние, старите маримани, се утешаваме с песните на Тони Димитрова. Моето прекрасно море е в спомените ми и годините, които съм прекарал на море, са едно от богатствата ми.

– Известно е, че обичате поезията и знаете много стихотворения наизуст. Като поет ли започнахте творческия си път и кога се насочихте към белетристиката?

– Пиших стихове, печатах даже.

Скоро намерих един стар вестник от 1961-1962 г. „Народна младеж“, и там мое стихотворение наред със стихотворение на Петко Братинов, на други поети. Обичам поезията истинската, диктувана от Бога. А прописах проза рано, във военния флот. Бях втора година матрос, когато излезе първата ми книга „Матроска обич“.

– Какво най-много Ви тревожи днес?

– Разграбването на държавата и геноцидът над старите хора. Попияването на образователната система, на здравеопазването, принудителният гурбетчилък на младите хора. Отечеството не се само не се отнася с уважение към поданика си, направо се гаври с него. Държавата те ограбва с данъци и неплатен труд, рекетира те постоянно с цените за ток, парно, медицинско обслужване, транспорт, с безразлична полиция, с безправно охлювно правосъдие, с политици дупедавци, с отрепки в Народното събрание, избрани не мажоритарно – за това се иска да си личност и народът да те знае, а не с партийна листа. Това го знаят всички, но тръгнат ли да гласуват, повечето го забравят...

– А какво Ви радва?

– Все по-малко неща. Но хубавият разказ, хубавото стихотворение – винаги.

Никола Радев

И ПАК ЩЕ ТРЪГНЕ ГОСПОД ПО ЗЕМЯТА

На Никола Радев

*Забягна нейде пламенната дързост.
Мастилен мрак душите ни залива.
И как да полетим с крила завързани?
И как без дух да пишем талантливо?*

*Пегасите ни окуцели цвилят
и болка от перата ни се счежда.
Ще имаме ли за усмивка сили?
Ще найдем ли утеха и надежда?*

*Но всяка нощ мастилото си свършва
и никне в нея ден. Развиделява.
Творецът има порив непрекършен
да хукне към заслужената слава.*

*Градината ни с обич е засята.
И пак ще тръгне Господ по земята!*

Петър ДИНЧЕВ

БЕЗБРОЙ ЗВЕЗДИ ИЗГРЯВАТ И ЗАЛЯЗВАТ

Поетът Георги Драмбозов на 70

КЪСНИ ПРИЗНАНИЯ

На проф. Владимир Радулов

Когато Бах умря, умря барока,
Но геният му всички надживя.
За гения земята е жестока,
той горе има всякакви права.

А долу Господ е с човешки разум
и не дели материя от дух,
безброй звезди изгряват и залязват,
за тях светът остава сляп и глух...

И нашите звезди, изгрели в Дунав,
днес гонят залеза на своя път
и късните признания дочуват
да ги посипел звезден прах отвъд.

Да свирят Бах и да звучи барока,
а ние с теб да бъдем в рая тих –
два спомена за джаза и за рока,
два облака от музика и стих.

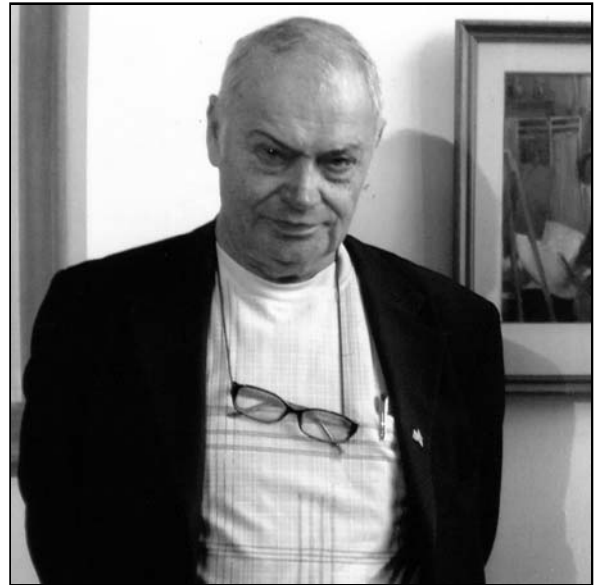
50 ГОДИНИ ЛЮБОВ

Какво е петдесетгодишната любов?
Не можем вече друго
след „ох“ и „ах“, след смях или въздишка,
отвъд любовната игра, успеха и заблудите,
последен стих любовен
сядам да напиша.

Бях бледо копие на всички образи,
от теб харесвани:
Жерар, Ален, Марлон или Апостол...
Дори съм се разплаквал като Хулио със песен
тих мъжки плач пред теб, каквото да ми коства.

Но в този стих, написан подир петдесет,
ти ще се слееш с мене
и туй перо не ще поръждавее
не те заменям за Марина,
Клаудия, Марлене,
дори и Мерилин пред тебе днес бледнее.

Какво е петдесетгодишната любов?
Сълза – комета подир Поета...
Не ни разделяй, Смърт, ще полудея!
едничка ми е тя сред всички чайки на небето,
едничък съм сред всички гларуси на кея.

ГРОТЕСКА

Страшно и зловещо, и хумористично
„хеллоуин“ по келтски, „кобе“ в японски род...
Българи множат се, мразят се, обичат се...
Стогодишен преходен „кратък“ период.

Странно, фантастично, даже уродливо!
зачеват средна класа двете класи днес
първото натрупване го наричат диво,
второто е висша форма на прогрес.

Левчето народно не се крие вкъщи
и СИК се прави с него или МУЛТИГРУП...
Който вземе куфарче, а пък спре да връща,
той е непослушко, той е вече труп.

Сухите режими, сто войни тъдява
кой в тях букета гушнал, кой пари спестил?...
Ние сме родени, за да ги възпяваме
в ямба петостъпен или пък в дактил.

Ние сме поети!... Нам не ни се пада
ни бонусче от борда, ни титла на масон...
Но както беше с Вазов, увисне ли над ада,
България ще плаче под нашия балкон.

ЗАБРАВЕНО БЛАГОПОЛУЧИЕ

ДИНИ ОТ ГЪРЦИЯ, КАРТОФИ ОТ ПОЛША, ДОМАТИ ОТ ТУРЦИЯ...

Това лято е рекордно на горещини. Метеоролозите казват, че от сто години за първи път се случват подобни явления: почувствахме сами как земята сякаш се бе превърнала на дракон, бълващ задушавач огън срещу човека. Но едва отминаха рекордните на високи температури дни, ето че сме сюрпризирани от други рекорди: в цената на сиренето, на млякото, на хляба дори. Доматите и чушките, дините и пъпешите вече струват почти колкото в западноевропейските страни. Може би защото пазарът ни е зaleyт от чуждоземска продукция, нашите търговци се стремят към изравняване в цените. Но жалкото е, че изчезнаха домати, чушките и плодовете с български вкус. А той е ненадминат! Не случайно българите, работещи по света, страдат най-вече за този български вкус, сънуват българските домати, нашите круши и ябълки, праскови и сливи... „В България всяко местенце има свой аромат – казва с тъга синът ми Младен. – А не навсякъде в Европа е така!“ Но човек трябва да го изживее, за да го разбере...

Ех, какви домати се отглеждаха някога в градините на моето родно Ставерци! Градините ни се проточваха паралелно покрай брега на Искъра, който тогава все още течеше в коритото, което реката си бе избирала и изработвала с векове и което „умниците“ от ЦК на БКП през 80-те години отклониха към отсрещното село Староселци, та днес ставерчани да се чудят защо пресъхват кладенците в дворовете им... Това, за реката, разбира се, е непоправимо, сега си говорим за дините.

Повече от месец в нашите магазини се продават дини от Гърция, а какви дини ражда нашата земя!... Какви дини се отглеждаха някога в Ставерското поле, в полето на прославеното с песен Крушовене, на известното с останки от древноримския град Улпия Ескус село Гиген; прочути си остават дините от Долни Дъбник и днес търсени на женския пазар в София...

От дете много обичах да ходя с баща си на бостана, в широкото Ставерско поле, простряло се от хълмовете над селото, та чак до високия и непристъпен бряг

на Дунав. Дини садяха родителите ми и по-късно, когато вече бяха възрастни и децата ми прекарваха част от лятото при тях. Тогава татко Младен впрягаше в каручката малкото магаренце, което наричаше нежно Ружка, и потегляхме към полето. Горее, „на баира“, ни посрещаше лек бриз, който сякаш свиреше на невидима арфа. Така вдишвайки ароматите на треви и билки стигахме на бостана. И сега виждам баща си как оглежда дините, почуква ги с пръст, вслушва се в гласа им, познава коя е готова, а която има още да зрее, любовно я премества така, че слънцето да я огрява и от другата страна, на която до този момент е лежала. Деца на слънцето са тези плодове на българската земя. Такава диня, като я разреже човек, захарта искри като нежен захарен скреж и от захарта покрай семките ножът после полепва. А пъпешите? Ах, какъв аромат!... Напомни ми за него сега съседът и приятелят Йордан Ценов (човек на военната история, автор на книга за Самарското знаме), който все още седи дини и пъпеша в своето родно

село Горна Бешовица, Белослатинско. Тази третина от голям пъпеш, която ми подари Данчо, изпълни с неповторимия си аромат целия ми хол и този аромат сякаш все още трепти у дома и в душата ми...

Спомням си, беше в първите години на текезесетата, когато все още нямаше планиране, в Ставерското поле бяха насадили огромни масиви с дини и понеже текезесето не разполагаше с необходимите складове за реколтата, докарвах я и в бащиния ми дом, за да я опазят за повече дни в нашите две дълбоки и прохладни мазета. А като се напълнеха мазетата, даже и в хамбара стоварвах дините, за отглеждането на които тогава все още не използвах изкуствени торове, но пък имаше и много едри екземпляри: кръгли или продълговати. Някои от продълговатите биваха оранжеви и ние, децата, им се радвахме. Те носеха изненада. Сякаш самото слънце беше скрито вътре в тях! Може би именно по тази причина и бяха толкова сладки, толкова сладки, че сякаш още усещам сладостта им...

И вкусът на хляба, който днес ядем, не е същият, с който сме пораснали, нито този, с който бяхме свикнали допреди години. Внасяме жито от чужбина, внасяме и чужди технологии, а хлябът, произведен от тях няма нищо общо с българския вкус. Трябва, значи, да опознаем и

не казвал на децата и внуците си: „Идете да си поиграете!“, а „Идете и направете нещо полезно!“ И нас така ни възпитаваха: работата ни беше игра, и играта работа. Като скачахме от гредите на помещенията, в които изсипваха младото жито, ние го разравяхме многократно, така то

ката, която баба ми Иванка печеше в огнището, като заравяше в жарта заедно с нея да се изпече и по някое яйце; усещам аромата на самуните бял хляб, които мама Даринка и стринка ми Пеца месеха и мятаха да се изпече в голямата домашна фурна хляб за цяла седмица!

чуждото, за да се научим да ценим своето. Но днес земята ни страда, природата страда, житната реколта тази година е нищожна. А какво жито някога отглеждаха в моето Ставерци!... Докарвах каруците и колите с житото и го изсипваха в хамбара на дядо ми Петко Йолов Галишки, а на нас, децата, възлагаха една приятна задача: да го разравяме. Това беше любима наша игра. Игра, но полезна като почти всичките игри на селските деца! Все едно че чувам гласа на великия Александър Бел, създателят на телефона, който

дишаше, защото бе още влажно, а не биваше да мухлясва. Тогава не знаех това, пък и никой не ни го казваше. Просто ни разрешаваха да си играем, скачайки в камарите жито. И ние, които тогава нямахме други играчки, освен естествените предмети и продукти: житото, кратунката, динената кора, която изрязвахме като фенер и вътре слагахме свещ..., изпитвахме небивала радост от тази волност, която ни се предоставяше. Играехме и чувствахме, че сме полезни. И досега още усещам аромата на прясно овършано жито, на пит-

Вкусен беше този хляб, даже и когато вече изсъхнал, станал ронлив го правех за закуска на „мечка“ (топче от трохи, към които добавях малко сирене). Прости и трогателни радости на селските деца, които ни заредиха с обич и привързаност към родния край, към българската земя. Завинаги!

Мария ГАЛИШКА

ПОЕТИЧНО ПРЕТВОРЕНА ПЕСЕННА ВСЕЛЕНА

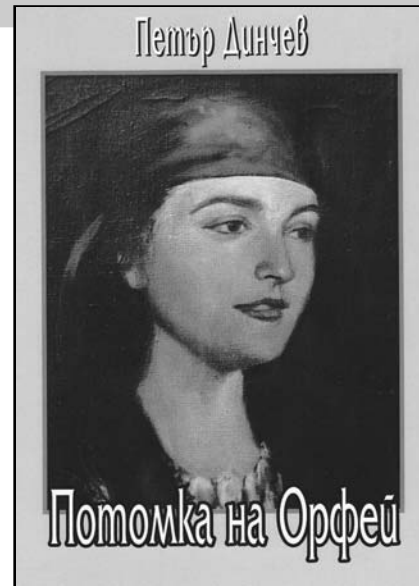
Неотдавна поетът Петър Динчев издаде нова книга. И макар че има много стихове в нея, тя е непоетичен сборник, а документална повест. Тя е посветена на известната родопска певица Бойка Присадова, изпълнителското майсторство на която е получавала и получава бурни аплодисменти по целия свят. Наследила магическата сила на родопския чародеец Орфей, тя е истинска негова потомка. Точно така е наречена и книгата „Потомка на Орфей“. И отзвукът за нея е повече от радушен печатни и електронни медии я засипаха с похвали. На нашите читатели предлагаме редове от „похвалните слова“ на четирима изтъкнати български писатели.

ВЪШЕБНО ДАРОВАНИЕ

Коя е Бойка Присадова? Нека отговорим със стихотворни редове:

На челото ми устрем е положен,
в очите ми се блъскат ветрове.
Гласът ми пак възкачва се на Рожен
Орфеевия дух да призове.

От надпяването на Рожен започва широката известност на едно забележително певческо дарование, покорило не само родни и международни специалисти, а с щедрия си божи дар разнесло името българско по всички географски ширини. Затова е естествена появата на книгата „Потомка на Орфей“ от поета Петър Динчев, посветена на нейния творчески път, страници, отбелязващи възторжения отклик за нейното майсторство. Това е книга-поклон пред родения божествен дар, с който тази потомка на Орфей разнесе красотата на родното певческо изкуство по цял свят и събуди най-високо признание на могъщия си талант. Поетът Петър Динчев е създал ново покоряващо доказателство за вдъхновено то си и вдъхновяващо поетично слово. Страниците на творбата разкриват увличащо пътя на родопската девойка от дебрите на Орфеевата планина към висотата на авторитетните световни подиуми. Вмъкнатите откъси от отзиви и отгласи, възхваляващи божественото дарование с героичен характер са подредени в увлекателен порядък, съхраняващ и документално поднесените и нотирани редки песни, залюляли в прелестта си на самобитно родно творчество и най-видни музикални специалисти. Така книгата „Потомка на Орфей“, със своята опоектизирана документалност, очертава образа на певицата Бойка Присадова, превръща се в поетично претворена песенна вселена. И се редят възторжените оценки на видни композитори и музиколози, писатели и диригенти, покорени от необхватната прелест на това изключително песенно дарование, изгряло преди години на родопския Рожен. А какво е Рожен за родопчани? Нека напомним – съдба, предел, история, символ. „Място комитско, овчарско, място за тежки хора и каба гайди.“ Много родопски песни са свързани с Рожен. А за Бойка? Рожен е трамплинът, извисил я така високо. Голямото рождено начало е Рожен. Годината е 1961. Бойка е едва шестнадесетгодишна певица от Смолянския ансамбъл. Сред възторжените слушатели на състезанието е и Филип Кутев, осигурил на необичайното певческо дарование място в знаменития си Ансамбъл за песни и танци. Както за всички артисти от ансамбъла, така и за Бойка, Филип Кутев се превръща в духовен

баща. Той работи върху стила на младата певица, подчертаващ народната орнаментика, за да достигне тя до онова майсторство, в чиито високи оценки се надпреварват музикални капацитети, видни български и чужди диригенти и композитори. С необхватната прелест на нейните песни, омагьосващи, незабравими, Бойка Присадова завършва задочно и Висшия музикален институт (сега Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство) в Пловдив. Солистка и в световноизвестния хор „Космически гласове“, със своя репертоар тя обогатява българската песенна съкровищница, прославяйки по света родното песенно богатство. Но от редовете на възшебната книга „Потомка на Орфей“ впечатлява и строгото напомняне, че днес за жалост липсва изискване към електронните медии за по-активен интерес към народното песенно творчество. „Как може гърци, сърби, турци и румънци да пълнят ефира с националната си музика, а ние не можем?!“ – удивлява се родопският славеи. „Та българският фолклор е чудо! От него се изумяват хората по цял свят! По два часа са ни държали на сцената с „браво“ и „бис“ споделя развълнувано именитата певица.

Радетелка за вечната красота на родната песен, вдъхновено обогатила с изящество и блясък българската песенна съкровищница, Бойка Присадова възлнуващо оживява в редовете на книгата „Потомка на Орфей“, увековечена от поетичния възпев на поета Петър Динчев. Високо талантлива книга! При това даровито оформена от проф. Михаил Карапаунов, издадена от ИПК „Екобелан“ с редактор Иван Желязков. С две думи появил се е един шедьовър на родното книгоиздаване!

Ана АЛЕКСАНДРОВА

ОБИЧ, ПОЧИТ И ПРИЗНАТЕЛНОСТ

ДУХ НАРОДЕН

На народната певица Бойка Присадова

Когато Бойка Присадова пее
повява лъх от стари времена,
изгряват багри и запяват с нея
недрата на Родоба планина.

И „Соньо, ти мой соньо“ озвучава
простора и политва на възбог
като поклон, молитва и прослава,
и светъл промисъл, че има Бог!

О, този Бог, наречен Дух народен!
Познал погроми и жестока сеч,
той пак остана горд и благороден,
понесъл звън на лира и на меч.

И непреклонен този дух остана!
През пепел от несгоди и беди
той броди над гранита на Балкана
и диша черноземните бразди.

Той сътворява песенна вселена
от притчи, от легенди, от мечти.
И трепетна, щастлива, вдъхновена
с Орфеев глас душата ми шепти:

Когато Бойка Присадова пее
мислете за любов, за цвят и плод.
И вярвайте: с певици като нея
ще бъде вечен българският род!

На един дъх прочетох книгата „Потомка на Орфей“ от поета Петър Динчев. И на един дъх пиша тези думи. Това са думи искрени и съкровени, породени от живота и съдбата на една велика народна българска певица, чиято рождена люлка е залюляна в магическите недра на Родоба планина. И може би тази божествена магия е опиянила сърцето на едно момиче от с. Върбово, Смолянския край. А може би Всевишният е предрекъл Бойка Присадова да бъде родопският славей...

И пеела Бойка!...

Всъщност чудото, наречено Бойка Присадова, тепърва ще възхищава, ще вдъхновява, ще възвисява българския дух. Голямото начало е месец август 1961 г. Тогава на първия събор надпяване на Рожен, пред хиляди почитатели на народната песен от Родоба, от Пиринския край и Шоплука, от Мизия и Добруджа, от Странджа и Тракия от цяла

България, 16-годишната Бойка Присадова изпълнява песента „Подзим съм, мале, легнала“. Всички са очаровани. Планината ехти от „Браво!Браво!... Чудесно! Неповторимо!“

Очарован е и художественият ръководител на Ансамбъла за народни песни и танци Филип Кутев. Очарован е и самият академик Петко Стайнов, председател на журито, който с бащинска обич казва на Бойка:

– Браво, моето момиче! Ти си родена певица! А си толкова млада. Искам да ти кажа, че пеенето е твое призвание. Затова никога не бива да се отказваш от него. Каквото и да се случи!

И така от Рожен от този баладичен родопски връх, започва пътят на Бойка Присадова към върховете на певческото изкуство. Оттам, от сърцето на Родоба, в душата на младата певица изгряват високи мечти. За една от тях поетът Петър Динчев ще напише чудесния сонетен венец „Вдъхновение“ монолог на Бойка:

*Напред към върховете поднебесни
придърпва ме голямата мечта
да правя от високо свидни песни
по всичките посоки на света.*

*Разтърсен от чутовна изненада,
човешкият безброй да проумей,
че праща му божествена награда
потомката далечна на Орфей.*

Тази божествена награда бе приветствана от много дейци на културата...

Но освен в пределите на България, Бойка Присадова е призната и обичана по цял свят. Ще спомена само някои от страните, където е звучал нейният славеев глас: Русия, Австрия, Полша, Германия, Дания, Холандия, Чехия, Словакия, Унгария, Франция, Италия, Испания, Сирия, Португалия, Йордания, Турция, Индия, Китай, Япония, САЩ...

Но където и да е била, където и да е пяла, Бойка Присадова не е забравила своя родопски корен, своя български род. Сред многобройните награди, които е получавала, се нарежда и книгата „Потомка на Орфей“ от нейния съпруг Петър Динчев. Тази великолепна книга е сътворена от обич, почит и признателност.

Матей ШОПКИН

СЛАВЕИТЕ ДА НАДПЕЕШ

Певец на българската природа, така ми приляга да захвана изложението на мислите си за новоизлязлата книга на поета Петър Динчев. Тя се появи на книжните лавици под заглавието „Потомка на Орфей“. „Малка книга“, като тънка пръчка срещу вятъра, дете чертае цяла епоха. Мисля си, че ако природата би могла да изрази с думи своята благодарност към поета, сигурно щеше да каже, че много дълбоко е влязъл в тайния ѝ живот, че я е дарил с много обич. Тази обич звучи ето така:

„Горнякът изгрева превари,/ Разроши росните треви/ И с веселите хлопатарии/ Красива музика изви.“

Историята на село Върбово, където е родена потомката на Орфей – народната певица Бойка Присадова, е вълнуваща и за автора е крепост.

Там, през 17-18 век, зад гъстите зашумени гори людето намерили спасение от турски золуми в онези жестоки времена. Авторът изправя на стража скалния природен феномен „Момата“. Тя е застанала край пътя, като жива мома – овчарка, прикътала овчето си стадо и с всеки повей на вятъра тъжно предупреждава „Добри хора, помнете!“ Каня, красавицата на Родопа, напомня, че голямата хубост не е била на хубаво тук в онези смутни времена.

Повярвайте на моите подгонени мисли от горняка, че никак не ми е лесно да представя автор като Петър Динчев, защото поезията му прелива в прозата и те се сливат в едно:

„От мека нежност приласкани,/ Скали, дървета и води/ Провикнаха се Браво, Каня!/ Все тъй вълшебница бди!“

Завиден подход на перото му. Той ни внуши, че Бог е чул молбата на девойката „Стори ме, Боже, черен камък, но вярата ми заслони!“ А после рисуваше потомката на Орфей като верен продължител на хората от село Върбово. Те са жадни за свобода и чиста вяра, възплътени в славеевия глас на Бойка Присадова „Над всички върхове понесен“, за да „Грейва слънчевата песен“.

Пътят на певицата е тръгнал от високото, но не е слизал в ниското, а към още по-високи върхове е вървял ансамбъл „Родопа“, ансамбъла на Филип Кутев, та чак до хор „Космически гласове“, а от там към световните сцени. Песенните послания на

Бойка ѝ носят съдбата на най-големия дипломат на българската народна култура по света, на който и кралето стават на крака!

Този път на славея на Родопа е и живописен, и богат, и вълнуващ. Той е обрисован с поетичното дарование на Петър Динчев, а колко суховати щяха да останат разказаните факти, които често минават край сърцето без да го докоснат истински.

„Поляните са първите ми зали,/ А публиката гъстите гори...“ – признава Бойка Присадова, но това е вълшебният път, Орфеевият път да разпяхте птиците, а от песенния полъх да разлюляваш гората или да я накараш да занемее! Пък ти, Бойке, да откриеш най-ценното в песните, които редиш:

„Намирам в добротата идеал./ От песните се уча на морал.../ Унесен поглед надалече рея/ И славеите искам да надпея.“

Читателят на тези редове не може да остане спокоен, той е изпълнен с вяра, че Бойка непременно ще разпее славеите, щом сама се усеща „...горска фея!“

На народната песен няма да ѝ отминее времето, уверява ни поетът. Ние му вярваме, защото голямата дарба на певицата не е тръгнала по тясната козя пътечка, а е избрала широкия друм към голямото изкуство. В него е излята народната душа. Тя е поема, тя е сложила ореол на трудолюбието, скромността, постоянството, обичта, добротата...

Аз благодаря на Петър Динчев, че книгата му ме потопи в един свят, който пленява, щом се докоснеш до него. Той ми върна радостта, която е вградена в сърцето ми, трепти и го кара да бие и да покрива със злато белия ми лист!

Ана Бойка Присадова – потомката на Орфей, желая да разнася безкрайната оратория от звуци и чрез учениците си да вярва, че до нея е Орфей повече от жив със своите вълшебни песни и „чудни мостове“ от дъга Седмошарица!

Лозинка ЙОРДАНОВА

ЗВЪН ОТ РОДОПИТЕ

*На челото ми устрем е положен,
в очите ми се блъскат ветрове.
Гласът ми пак възкачва се на Рожен
Орфеевия дух да призове.*

Много находчиво поетът Петър Динчев е озглавил книгата си, посветена на Бойка Присадова „Потомка на Орфей“. Певица от голяма величина, тя е получила признание от високо ерудирани ценители на певческото изкуство не само у нас, а и в чужбина.

Прочетох книгата веднъж, после още веднъж и дълго мълчах, мислено понесен към Родопа планина, където се е родила и е израснала талантливата българка. Благодарен съм на автора, че ми дава възможност да навляза в един красив свят, който разкрива артистичния път на певицата от глазовитото детство до най-престижните световни сцени. Съоснователка на смолянския фолклорен ансамбъл „Родопа“, през 1961 г. Бойка печели първото си значимо отличие – голямата награда на Първия събор-надпяване на Рожен. А е само на шестнадесет години. Заедно с възторжените аплодисменти на многохилядната публика тя получава и настоячивото предложение на изтъкнатия наш композитор Филип Кутев да се включи в основания от него Държавен ансамбъл за народни песни и танци. Макар и след дълго колебание, тя ще приеме това предложение, спечелено на такъв представителен конкурс. И ще стане една от най-ярките му звезди.

Репетиции, концерти, турнета тези три думи са нейното всекидневие години наред. Обхожда селата и градовете на България, достига до най-далечни страни и континенти. И навсякъде ансамбълът печели слава за родината. А с него и тя. В Съединените щати, Канада, цяла Европа, Япония, Индия, Китай солистката Бойка Присадова завоюва бурни аплодисменти и високи оценки на музикалните специалисти.

Авторът върви по стъпките на певицата не като статистик, а като художник, който умее да намира интересните мигове и детайли от дългото изкачване на певицата към най-високите върхове на изкуството. В това изкачване има и радости, и възлнения, и трудности. Читателят проследява всяка нейна крачка. Скромна и естествена, артистична и лъчезарна, Бойка никога не се възгордява с постиженията си. А те стават все повече. Светила на българската духовност като академиците Петко Стайнов, Валери Петров, Николай Кауфман, Манол Тодоров, професорите Асен Диамандиев и Стефан Драгостинов, композиторите Филип Кутев и Коста Колев, писателите Ана Александрова, Матей Шопкин и Боян Ангелов високо ценят дарованието на певицата, нареждат я сред най-добрите наши народни изпълнители.

Авторът на книгата убедително разкрива човешките черти на Бойка. Умна и ученолюбива, тя цял живот се стреми към усъвършенстване. Довършва във вечерна гимназия средното си образование, дипломира се с висок успех в пловдивската Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство, намира утвърждаването си и като музикален педагог – съставите, които тя ръководи печелят множество престижни награди. Разкрито е и голямото ѝ чувство за хумор. А в многобройните си интервюта, цитирани в книгата, показва и голям нравствен максимализъм.

Чудесен поет, авторът е обогатил книгата с много стихове – и свои, и от поети, посветили вдъхновени строфи на голямата певица. Това е обогатило изданието, направило е от него не просто биография, а лирично-документална повест.

Петър ДОНЕВСКИ

НОВ АЛБУМ НА ИЗВЕСТНАТА ПЕВИЦА

Почитателите на Бойка Присадова имат възможност да слушат отново неповторимите ѝ изпълнения. Музикална къща „Гега Ню“ издаде нов албум с емблематични нейни песни, наречен „Глас от Родопа планина“. Те са оркестрирани от известни български композитори, като Коста Колев, Стефан Кънев, Анастас Наумов, Емил Колев, Михаил Йорданов и други. Ще отбележим само някои от заглавията, които зрителите и слушателите знаят от предаванията на Българска национална телевизия и Българско национално радио: „Пустото лудо и младо“, „Стано мари, Станчице“, „Соньо, ти мой соньо“, „Префоркало е пиленце“, „Везла е Рада“, „Девојко, болно ли ти е“, „Росни ми, росни, росице“...

ПОД ЛЪЧИТЕ НА „СВЕТИНА-1872“

По разкази на възрастни жители от новозагорското село Кортен, местното читалище е създадено още през 1853 г. и се помещава в тогавашното училище. По време на османското робство училищната сграда и книгите на читалищната библиотека изгарят. Писмени документи за това не са открити, но в бр. 8/8 април 1872 г. на в-к „Турция“ пише за създаването на ученолюбива дружинка „Светлина“. Заслуга за учредяване на това сдружение имат Бойчо Йорданов, Генчо Прокопиев, Стоян Лисичков, Иван Петров и Георги Минчев. През 1893 г. е изготвен Уставът на читалището, чиито членове са тридесет. Бойчо Чернев е избран за председател, секретар става Генчо Прокопиев.

Началото на театралната дейност в Кортен е поставено на 5 януари 1895 г., когато „Светлина“ представя пред местната обществено-песенна група „Виновен“. Ролите са изпълнявани от учителите Д. Муфтаров, С. Петков, Стефан Андонов, Ек. Господинова, Н. Попова, Р. Медникарова, А. Гьокова. Няколко години по-късно към читалището е сформирана женска певческа група с ръководител Янка Гоцева. За създаването на съществуващия и днес танцов състав заслуги имат Георги Иванов и Георги Петков. Театралният колектив е гордостта на читалището и на жителите на с. Кортен. Плод на труда и възможностите на колектива са орденът „Кирил и Методий“ – II степен (1978) и званието „Представителен“ (1979).

Тези постижения са повод през 1986 г. в НЧ „Светлина-1872“ да се провеждат единствените по рода си

Празници на селския самодееен театър „Кортен“, които от 2005 г. са включени в Националния културен календар и се осъществяват под егидата на Министерството на културата и Община Нова Загора. В театралните празници участват читалища с ясно изразена театрална дейност от страната, които споделят своите проблеми

и търсят заедно пътища за решаването им. Един от най-заслужилите радетели на кортенския читалищен театър е Минчо Кръстев (1928-1985), дългогодишен режисьор и читалищен председател от 1964 г. до 1968 г.

Читалищната библиотека разполага с богата мате-

риална база и книжен фонд от 25 500 тома разнообразна литература. Особени заслуги за развитието на НЧ „Светлина-1872“ имат самодейците – Диньо Иванов (дългогодишен актьор и домакин), Кирилка Колева, Кръстьо Мангъров, Генчо Ников (режисьор на театралния колектив от 1957 г.), Митка Божкова, Иван Сто-

янов, певицата Каля Драгиева и др. Радослава Славова е дългогодишна участничка в театралния колектив и в певческата група, а от 1999 г. до 2007 г. е председател на читалището. Понастоящем театралният колектив се ръководи от Иван Иванов, който е и председател на „Светлина-1872“. На читалищна сцена се извяват групата за стари градски и народни песни „Златен грозд“, танцовият състав и детската театрална трупа.

„ЧИТАЛИЩЕ“

СТАРОДАВНИ ОБИЧАИ

В учредителния протокол на читалище „Н. Й. Вапцаров“ в с. Мосомища, Благоевградска област е записано, че по инициатива на събудените интелегентски среди от селото на 20 ноември 1927 г. в сградата на народното основно училище е основано читалище „Изгрев“ в с. Мосомища.”

състав, клуб „Български народни танци и инструменти“, клубове по шах и кукловодство. Читалището има и своите почетни членове за 2011 г. – Вера Ерина, Живко Лъгов и Иван Шушутев. Никола Кутинов е избран за Народен бу-

Основатели са Христо Пелтеков, Никола Попов, Димитър Мавродиев, Ангел Шарланджиев, Ангел Керези-

дител на 2011-а за приноса му в училищното дело и за популяризиране на историческото наследство

ев, Иван Христов, Никола Попов, Георги Копривленски, Нелчо Ортомаров, Ангел Божиков, Георги и Михаил Керезиеви, Тодор Мутафчиев,

Кирил Шарланджиев и Тома Донков. Сградата на читалището е построена през 1961 г. и тогава се променя името му – „Никола Йонков Вапцаров“. През 1977 г. сдружението е удостоено с орден „Кирил и Методий“ – II степен.

Библиотеката разполага с фонд от 19 000 тома разнообразна литература, с 4 компютърни конфигурации и работи по проект „Глоб@лни библиотеки – България“.

При НЧ „Никола Йонков Вапцаров-1927“ са изградени няколко художествени формирания: женска група за автентичен фолклор, мъжка фолклорна група, мъжка формация „Бабугери“, драматичен

на Мосомище. Ръководителят на мъжката формация „Бабугери“ Живко Лъгов е изработил атрактивни кукерски костюми, а Денис Янов – кукерски маски и макет на змей за самодейния спектакъл „Вода и светлина“.

Читалищните формации участват в регионални, национални и международни фестивали. Културното огнище е домакин на тристранна среща (България, Гърция и Македония) под наслов: „Да възродим културните традиции и обичаи на Балканите“

„ЧИТАЛИЩЕ“

ВИК СРЕЩУ РАЗРУХАТА

Читалище „Развитие-1892“ в град Бяла Слатина развива богата културно-масова и просветна дейност. Групата талантиливи белослатински творци организира често литературни вечери, в които се четат и обсъждат новите творби на авторите. Често в центъра на тези литературни четения стои Петър Доневски автор на шест книги със стихове, очерци, репортажи и разкази. Последната му книга „Обидени души“ е своеобразна поетична равностметка, художествено обобщение на един достойно изживян живот. Тя е носталгичен вик на душата по безвъзвратно отминалото време, по похабените и разрушени ценности, по забравата, отрицанието и разрухата на един хармоничен свят.

Още на паратекстово ниво, от заглавната корица на сборника блика болката на твореца, на човека от по-старото поколение. Обидени са душите на голяма част от нашите съвременници. Залезът на българското село е разтърсваща драма в живота на творците на благата, които вместо достойни старини, срещат перманентен недостиг на средства за съществуване, броят левчета и стотинки, смятат в бройки хляб и кофички кисело мляко. Вместо лекарства от аптеката пият отвари от билки, които сами събират по баирите. Обидени са душите, защото в страната, дала на Европа и света най-добрите градинари, се внасят зеленчуци от Турция, Гърция и Египет, от Китай и Бразилия. Обидени до болка са те, защото вратите на читалищата, уникалните български културни институции, източник на просвета и обединители на общността, са със затворени и заковани врати. Обидени са, защото старият учител, просветител от възрожденски тип, истински светилник в живота на селото е отпратен аро-

гантно от безхаберния кмет, който отдавна е лишен от духовните си сетива.

Горестта на разказвача е провозирана от горещата му обич към родния свят. Цялата книга е поетичен зов за преоткриване на забравения, свеж и естествен живот в близост до природата и неговото първоначало – изконният, традиционен за българина земеделски труд.

В 38 къса от сърцето си авторът въплъщава вярата си, че миналото няма да бъде зачеркнато, че паметта е нужна за поколенията, защото човешкият опит е фундамента на настоящето и бъдещето. Основното послание на книгата е преоткриване на полезното от този опит, което благодарение на писаното слово ще стигне до потомците. Нека и ние, опирайки се на еволюционната фор-

мула на спиралата, завещана ни от Просвещението, се присъединим към неговата вяра, съпреживявайки тревогите на творбите му. Условно те са наречени разкази, но по жанрови особености са по-близки до очерка и репортажа. Само в няколко откриваме автономен художествен свят. За да бъде убедителен и точен, авторът си позволява солиден доку-

ментален пласт. Но документализмът му е уравновесен от бликащ топъл лиризм. Човекът от равнината е кръвно и духовно свързан с нея. Диша с нейното дихание, сърцето му тупа с ритма на природния цикъл, живее с нейните звуци аромати и цветове. Доневски е майстор пейзажист. От страниците на книгата му лъхат свежест и прохлада, заливат ни слънчеви лъчи, радват ни изгреви и залези. Като истински художник авторът долавя нюансите и светлосенките, събужда се заедно с розовопръстата зора, ликува с изкласилите жита, притихва заедно с люляковия здрач, когато слънцето скрива запаления си фенер зад хребетите на Врачанския балкан. Често пейзажът е смислово натоварен, изземващ функциите на разказвача. Равнината, освен почувства-

на е и географски детерминирана – тя е земята между Предбалкана, Дунава и река Скът, тя е част от Мизия и е известна като Белослатинското поле. Общочовешкото и националното се разтварят като при всеки истински писател в регионалното. Местният облик се допълва от топоними / Козарската могила, Шарамполе, Лавицата, Целата кория, Свинския шумак, и т. н./ и хидроними – река Скът и Гостилски

реки, както и от диалектизми кривол, икиндия, горуни и т. н.

Петър Донеvски е автор с романтична нагласа. Изострените му чувства за родолюбие и красота го превръщат в съвременен митотворец. В интродукцията „Пътища“ той прави етимологически опит да изведе нарицателното слатина / което всъщност е хидроним, стара диалектна дума за мочурливо място / от наименованието на цветето златинка или от подвига на хубавата Злата, която не се дала на поробителя.

Хората от белослатинския регион са здраво свързани със земята, плодородието на чернозема. Най-често героите на творбите му са животновъди, агрономи, ловци и рибари. Мяркоат се и фигури на интелегенти – учителите Цоканов и Цървенков, началници самотни и тъжни фигури на родолюбци, които искрено вярват, че светът

може да се промени. Интересен е и образът на разказвача интелегент, но и един от селската общност. Понякога той успява да се види и отстрани, което е

рите, те са видяни като част от човешката общност. Донеvски носталгично рисува чистия и добронамерен живот на селския човек изпълнен с труд, уси-

Василка Цачева на премиерата на книгата „Обидени души“ – изд. „Български писател“, в книжарница-галерия „Софияпрес“

присъщо само на големите майстори. И той като своите герои живее в единение с природата в равнината и нейния животински свят. Авторът е талантлив анималист и неговият разказвач познава и разбира животинския свят. В мълчаливия му диалог очи в очи със сърната съзнава, че няма по-голяма ценност от живота, и по-голяма святост от майчинството. И разказвачът, и останалите персонажи ловци усещат, че успеха на ловеца, дръзнал да стреля по малките или по майката е грях, нравствено падение за човека. С това той удивително напомня Йовковия разказ „Грехът на Иван Белин“. С колко усет и проникновение вниква в света на сърната, на мечката, на щъркелите! Животните са почувствани като равностойни субекти от космическата хармония, а когато става въпрос за кооперативните животни в обо-

лия, приключения, с мъдро проникване във вселенските проблеми чрез радостите и тревогите на всекидневието. Затова и така трагично този човек преживява агресивното и брутално нахлуване на новото, което сее разруха. На границата на старото и новото всякога се появява трагичното. Но всякога идва и друго ново. Художествената памет на книгата възражда модели, които прогресът винаги преоткрива. Сборникът „Обидени души“ категорично внушава вярата, че потомците, кога да е, ще се върнат към тях.

Василка ЦАЧЕВА

ЗАВИСТТА — ТАЗИ НАША СТИХИЯ

Възлов аспект на българската духовна идентичност днес са предизвикателствата, свързани със съхраняването на любовта към простите човешки неща, към уменията да виждаме и да се наслаждаваме на неподправения, на безизкусния живот. В съвременния глобален свят, все по-актуално звучи въпросът как ще живеем днес, след като сме загубили природната си среда, след като започваме да забравяме кои сме, откъде сме дошли, радвайки се на лъскавите витрини на европейската цивилизация, без да се интересуваме от нейната дълбока същност и история.

Днес ясно се вижда, че паралелно с разкъсване на връзката между държавата и нейните граждани, започна осезаемо стопяване на традиционните, общочовешките български добродетели като трудолюбието, почитта към родителите, семейната традиция, толерантността, добросъседството и разпалване на отрицателни, изкривени черти от българския характер като завистта и безпричинната злоба, чуждопоклонничеството и nihilизма, алчността и личното себеуреждане, превърнали се във водещи черти на нашата народопсихология. Колкото и парадоксално да звучи, завистта е едно от най-силните качества у българина.

Неслучайно Елин Пелин казваше, че ако в България се роди гений, то това ще бъде „геният на завистта“. Разбира се, завист има навсякъде, по целия свят и у всички народи, но при нас тя е поголовна и погубваща,

носеца огромна разрушителна енергия и тежки поражения върху самосъзнанието ни. Затова и нашата национална стихия е била не толкова в съзиданието, а повече в разрушението. Българинът почти винаги и почти навсякъде се е чувствал наскърбен и отритнат, затаил по балкански и мъка, и завист, и злоба.

Заедно с липсата на национално самочувствие, завистта е основна пречка за липсата на национално единение в България, факт, забелязан още от Иван Богоров през XIX век. В един свой пътепис от 1862 г. той пише: „гърците – единни, арменците, евреите – единни, само българите са гуша за гуша!“. Завистта, както и нейните „рожби“ – омразата и злобата, провокират фундаменталния въпрос: опропастена ли е генетичната ни програма, може ли от нас да се очаква нещо друго, освен да се удавим в собствената си катранена завист и злоба. Без всякаква мисъл за равновесие и мярка в преследването и жаждата за материални блага. Тази „велика“ жизнена концепция е пределно видима в изначалната наша поговорка: „Не искам на мен да ми е добре, искам на съседа да му е зле“.

Или по друг начин казано: „аз си тегля теглото, но като знам, – че и ти теглиш като мен, по-леко ми е“. Известно е, че българинът прави-струва гледа да е добре със съседа, защото той е, който ще се притече за зло или за добро; защото съседът е по-важен от роднина, защото ходиш къде ходиш, пак на съседската врата ще по-

тропаш и т. н. Същевременно, известно е че българските съседски отношения са и омраза, и взаимно незачитане, и затваряне на очи пред общото нещастие. Потискан и грабен векове наред, българинът става все повече недоверчив и подозрителен. Опитът го е накарал да не вярва на никого и да се отнася резервирано и скептично към всичко и всички, и особено към „заинтересованите лица“. Тогава зъл, лош народ ли сме? Едва ли има еднозначен отговор, но истина е, че ние в общата ни съдба, в общата ни орис сме били изравнени.

Колкото и банално да звучи, петте века робство разрушиха стълбицата на нашето национално разслоение. Те культивираха в ценностната система на българина неприемане и непризнаване на неравенството, което пък откри завистта към човека, който е отишъл по-напред, който е постигнал повече. Та нали доскоро надлъж и нашир из страната ни звучеше лозунга „На всекиго според възможностите, на всекиго според потребностите“. Оказа се обаче, че нуждите и потребностите на човека са без граници, без таван; те са бездна. Колкото повече задоволяваш човешките потребности, те толкова повече се разпалват. Два пъти се провери тази закономерност. Веднъж, когато социализмът натрупа достатъчно блага за потребление и втори път (в още по-драстична форма) – след 1990 г., когато ламтежът и завистта сринаха ограниченията на морала.

По тази причина в повечето случаи сме вървели назад, вместо напред; чувствали сме се почти щастливи в общото си нещастие – философия на подобно мислене е просто ясна: „Колкото и да е зле – не е толкова зле, щом и с останалите е така?“

Именно насадената в нашата характерология илюзия за равенството роди и въпроса: „Какво добро съм ти направил, та ме мразиш и ми завиждаш?“

Горчива истина е, че българинът изпитва ненавист и завист към богатия, към успелия човек. Може би защото богатите са ставали богати с безчестие и измама. Но успоредно с това върви и трудно обяснимата неприязън към човека, който ти е помогнал, към твоя доскорошен благодетел, който, ако го видиш на улицата, отхвърчаваш на другия тротоар. Никак не е случайна тази наша приказка: „Дай пари назаем на приятел, за да го изгубиш“. Един от парадоксите и абсурдите на националния ни характер, че българинът не прощава помощта. Дали поради унижението, дали поради липса на пълноценен демократичен живот?

Сриска на всяко обобщение, част от причините за болезненото хипертрофиране на завистта и злобата в нашата наро-

доспсихология се коренят в липсата на родова интелигенция и благороднически традиции.

У нас не се срещат, с незначителни изключения, характерните за Европа „културни

Ивайло Христов

фамилии“; нямаме родова интелигенция. И когато се е появявала, е била погубвана със завидна последователност и методичност: през Възраждането от турците, по време на войните (1912-1918), през 20-те години на миналия век от „белия терор“, непосредствено след 9 септември 1944 г. – този път от червените. Писателят Венцеслав Начев казваше, че това посичане на българския род, като се почне от по-стари времена и се стигне до днешните, виси като проклетие в нашата народна съдба. То нерядко унищо-

жава пориви и посоки, обърква много пътища – вярно намерени, със силен заряд и мощ.

И още един немаловажен факт. В сравнение с останалите балкански народи ние сме на пътя и кръстопътя на историята.

Сърбите са малко настрана от този, големия римски път, който е минавал през България, а гърците са по островите. Каквото племе е имало през Средновековието, все през България е минавало: хуни, печенегите, татари, маджари. Това пък води до смесване на кръвта. Ето защо мнозина народовеци говорят за „българската размътена кръв“, в която е събрана „генетичната памет на нашествениците“, оставили трайна и духовна, и материална следа по българските земи. И това може би е една от причините, у нас да няма тези градивни импулси, каквито ги има в другите народи.

В тяхното възраждане, в умението ни да превръщаме недъзите си в позитивни черти се таи и част от залога за запазването на самобитността ни в рамките на Обединена Европа.

доцент **Ивайло ХРИСТОВ**

КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР НА ДЕФИЛЕТО

Когато се говори за Своге, всички си представят сладки изкушения във вид на шоколад. Но всъщност нашият град е много повече от това, той е и духовен център на Дефилето. Както се очаква, генератор на духовни ценности е читалището.

НЧ "Градище-1907" е създадено на 7 март 1907 г. от Зарко Христов Коцев. На събранието е приет устав и име „Градище“, а на 4 април със Заповед № 948 на Министерството на народното просвещение уставът е одобрен. През 1948 г. читалището е преименувано на „Димитър Благоев“, а на 19 юни 1991 г. Общото събрание възстановява името, с което институцията е създадена. До 1986 г. се мести многократно в частни и общински сгради. В споменатата година се настанява в обширна и модерна сграда в центъра на града.

В момента то разполага с фонд от над 56 000 библиотечни единици и компютърна зала с безплатен интернет.

През 2013 година създадохме Художествено-творчески клуб „По-

лет“. Той организира всеки месец нова изложба на местни и гостуващи художници и съчетава събитие-

Искрец /община Своге/ и Игнатица/община Мездра/ вече за трети път създават общ алманах.

През сезон 2015-2016 година в читалището развиват своя талант и умения повече от 200 деца и възрастни.. Всички самодейни състави разкриват красотата на музикалното, певческо и танцово изкуство и са основни участници в провеждането на културни прояви и събития от празничния календар на читалището и на об-

щина Своге.

В детския танцов състав „Ха,сега“ с ръководител Тошко Тодоров и корепетитор Евгени Павлов, танцуват почти 40 деца от начална училищна възраст.

Мажоретен състав - над 30 момичета в две възрастови групи събират овации при всяко появяване на сцена под ръководството на Невяна Кирилова. Уверени и обаятелни, традиционно силни, явяват се на национални конкурси и печелят призови места. През годината получиха награди от фестивала в Пазарджик и имаха участие в Поморие.

Школа по изобразително изкуство - 30 деца от различни възраст-

то с представяне на книги и литературни четения на автори от общината и от цялата страна. Наши гости са били Боян Ангелов, Валентина Михайлова, Никола Николов, Георги Милев, Нушка Григорова и др. Клубът стимулира местните творци, като всяка година издава собствен сборник. В него се публикуват не само автори с утвърдени постижения, но и деца, участници в литературния конкурс, част от фестивала „Хей, пътечко моя“, посветен на Калина Малина. Пишещите хора от Свогенския край са в постоянни контакти с литературни клубове от цялата страна. Седем клуба от градовете Своге, Враца, Ботевград, Елин Пелин, Бургас и селата

тови групи под ръководството на Невяна Кирилова - развиват умения и талант, появяват се със самостоятелни прояви на Коледа и Великден. Продължават обучението си в специализирани училища.

Гимнастическа школа - 15 деца от първи до четвърти клас под ръководството на Силвия Маринкова - втори сезон разучават техники на изпълнение на акробатични и хореографски елементи.

Детската група за модерни танци и Школа за гимнастика и танци удивява публиката с очарованието си.

Хор „Сезони“ ръководител Юлия Дикова вече има сериозен репертоар. Участва в повечето от публичните изяви на читалището и на фестивала в град Клисурса „Топчето пукна“.

Фолклорна група „Китка“ изпълнява песни от различни фолклорни области и на богат репертоар. Ръководителката Снежана Сандова и групата откликват на всяка покана за участие в дейностите на читалището, общината и в страната. Има златен медал от фолклорния фестивал в Копривщица през настоящата година.

Любителски театър „Асортти“ е създаден през октомври 2012 година. Ръководителят Мариета Любенова ангажира над двадесет самодейци в различни възрасти. На Международния фестивал на любителските театри в Лом през тази година театралите получиха три награди - две първи места за женска роля и голямата награда на фестивала. Това се случи като оценка за постановката „Муа у тупан“ на Боян Папазов.

Детската театрална формация „Асортти“ има свое трайно присъствие в културния живот на Своге и в своята дълголетна история е вървял ръка за ръка с развитието на читалището. На фестивала в Казанлък през пролетта най-малките актьори от Своге се върнаха с шест награди, една от които - на Общинския съвет на Казанлък за цялостно представяне.

Детска група за народно пеене „Славейче“ - коре-

петиторът в читалището Евгени Павлов подготвя малките певци с популярен репертоар от различни фолклорни области.

Изброените състави не просто репетираат и разнасят славата на нашия град, но участват във всички концерти, които се организират почти всеки месец по различни поводи - национални и местни празници.

Ще обърнем специално внимание на още една форма на стимул към талантите на деца и възрастни - организирането на фестивали. Фестивалът на любителското творчество.

„Огньовете в дефилето“ се организира от седем години. В него ще участват самодейните състави от нашия край, от съседни общини и столицата. Провежда се в края на юни и е част от Празниците на Своге.

От 2013 година се провежда фестивалът „Хей, пътечко моя“, посветен на поетесата и писателка Калина Малина. В него се състезават деца от три възрастови групи в четири вида изкуства - литература, живопис и приложни изкуства, пеене и художествено слово. Партньор в литературния конкурс

и в организацията на фестивала е Съюзът на българските писатели. Лауреатите от литературния конкурс са публикувани в сборник - общ с възрастни автори от ХТК „Полет“.

Изреденото до тук е само част от дейността на читалището в Своге. По същественото е, че то обединява желанието на стотици самодейци и на цялата общественост да твори и се на-

слаждава на изкуството, да възпитава младото поколение, да откликва на обществени каузи.

Людмила ПЕТРОВА

ОТНОВО ВКЪЩИ

Уникална тракийска шлем-маска от първи век, открадната преди 20 г., вече е достъпна за посетителите на Археологическия музей в Пловдив.

През 1995 г. двама въоръжени мъже по време на обедната почивка на музея нападат пазача, чупят витрината и открадват маската. Мъжете оставят 600 златни монети, изложени в съседство, което кара експертите да подозират, че кражбата е по поръчка от колекционер, информира БГНЕС.

Шлем-маската е принадлежала на знатен тракиец, открита е при археологически разкопки на могила на мястото, където по-късно е построена пивоварната "Каменица". Откритието е направено през 1905 година от тогавашния директор на библиотеката и музея Борис Дякович. За високото положение на погребания мъж археолозите съдят и по качеството на останалите находки в гробницата, изложени в отделна витрина в музея. Шлем-маската е изработена от желязо със сребърно покритие.

Три такива маски има запазени в света, другите две са в Италия и Франция, но тази е най-красивата от всички, каза днес директорът на Археологическия музей в Пловдив Костадин Кисъов. По оценка на специалистите цената е между два и три милиона евро.

Маската е открита и върната в България благодарение на операция на ДАНС и неговия сектор "Трафик на културни ценности", се разбира от думите на директора на музея.

В ОЧАКВАНЕ НА НАЙ-ГОЛЯМОТО ОТКРИТИЕ НА 21 ВЕК, СВЪРЗАНО С ДРЕВНИЯ ЕГИПЕТ

Британският археолог Никълъс Рийвз твърди, че е разкрил една от най-големите загадки на историята – къде е погребана легендарната египетска царица Нефертити. Според него мястото е в гробницата на Тутан-

камон в Долината на царете в Египет. Нефертити, умряла през 1340 г. пр. Хр., е главната жена на фараон Ехнатон, бащата на Тутанкамон. Мумията на тази египетска царица с легендарна красота не е открита. В стената на погребалната каме-

ра на фараона-дете имало тайна врата, която водела към гроба на мащехата му - красавицата Нефертити, пише "Дейли мейл". Рийвз подкрепя твърдението си с цифрово сканиране, което направил на стената на гробницата. То показало два замазани от строителите портала, единият от които водел до склад, а другият - до гроба на Нефертити.

Размерът на гробницата на Тутанкамон винаги е смущавала учените - тя е твърде голяма отвън и твърде малка отвътре. Ако се окаже вярна, археологическата находка ще е най-съществена за последното десетилетие.

Неизвършван досега термографски анализ в гробницата на Тутанкамон в Египет може да подкрепи теорията на британския археолог Никълъс Рийвс, който твърди, че Нефертити е погребана именно там, заяви министърът по въпросите на паметниците на културата на Египет Мамдух ел Дамати, цитиран от Франс прес.

В края на месец октомври Египет лансира амбициозен проект, който цели да се разкрият загадки, свързани с пирамидите в Гиза. В осъществяването на проекта участват египетски, френски, канадски и японски експерти. Сред поставените цели е да се хвърли светлина върху начина, по който са построени пирамидите, и да се изследва гробницата на Тутанкамон в Долината на царете в Луксор.

"В рамките на мисията започна първият експеримент, при който се

прибавя до информацията червена термография, за да се изследва температурата на стените на гробницата на Тутанкамон", поясни министърът. "Предварителният анализ показва различия в температурата на отделни части на северната стена. За да се потвърдят

първоначалните резултати, ще бъдат извършени нови изследвания. Целта е да се установи със сигурност коя част от стената е с различна температура", допълни той.

Министър Ел Дамати и египтологът Никълъс Рийвс оповестиха през септември, че се слага начало на изследвания, свързани с търсене на тайна камера в гробницата на Тутанкамон.

